

Mentoringový program projektu „Začni správně“

Karla Strouhalová

Bakalářská práce
2020

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

Akademický rok: 2019/2020

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Karla Strouhalová**
Osobní číslo: **H17972**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **Kombinovaná**
Téma práce: **Mentoringový program projektu „Začni správně“**

Zásady pro vypracování

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti náhradní výchovy, mladých dospělých a mentoringu.

Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.

Realizace kvalitativního výzkumu formou hloubkových rozhovorů.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat a jejich interpretace.

Prezentace výsledků, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Forma zpracování bakalářské práce: **Tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

- BĚHOUNKOVÁ, Leona. Fenomén odchodu do samostatného života dítěte vyrůstajícího v náhradní výchovné péči. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, 2012. ISBN 978-80-87652-87-9.
- KRAUS, Blahoslav. Základy sociální pedagogiky. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-262-0643-9.
- MATOUŠEK, Oldřich. Ústavní péče. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999. ISBN 80-85850-76-1.
- PACNEROVÁ, Helena. Standardy kvality péče o děti ve školských zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy a preventivně výchovné péče. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, 2015. ISBN 9788074811388.
- ŠVARČÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0644-6.

Vedoucí bakalářské práce: **PhDr. Zuzana Hrnčířiková, Ph.D.**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce: **4. října 2019**
Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2020**

L.S.

Mgr. Libor Marek, Ph.D.
děkan

doc. Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

Ve Zlíně dne 22. ledna 2020

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci – nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval.
V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně

.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací;
(1) Vysoká škola nevydávalečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledků obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlédnutí veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezahrnuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, ušije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odporuje-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělků jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédá ke vyšší výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá mladými dospělými, kteří opustili dětské domovy a při osamostatňování měli možnost spolupracovat s mentory z projektu *Začni správně*. Bakalářská práce se dále zabývá potížemi, se kterými se mladí dospělí po odchodu z ústavní péče potýkali. Bakalářská práce je rozdělena do dvou částí, teoretické a praktické. Teoretická část je zaměřena na základní terminologii v oblasti mentorství, objasňuje pojem mentor, mentee, definuje rodinu, přiblíží pojem náhradní rodinné péče, představí vybraná zařízení ústavní výchovy, blíže dětský domov a přípravu na samostatný život v dětských domovech. Dále představuje obecně prospěšnou společnost YOURCHANCE a její program *Začni správně*. V praktické části je popsán samotný kvalitativní výzkum. Pro získání dat byl použit polostrukturovaný rozhovor. Výzkumné šetření pomocí polostrukturovaných rozhovorů bylo provedeno u mladých dospělých, kteří opustili ústavní výchovu a u mentorů z projektu *Začni správně*.

Klíčová slova: mentoring, mentor, mentee, osamostatnění

ABSTRACT

The bachelor's thesis deals with young adults who have left children's homes and had the opportunity to work with mentors from the Start Right project during self-employment. The bachelor's thesis also deals with the difficulties that young adults faced after leaving institutional care. The bachelor thesis is divided into two parts, theoretical and practical. The theoretical part focuses on basic terminology in the field of mentoring, clarifies the concept of mentor, mentee, defines the family, introduces the concept of alternative family care, introduces selected institutions, institutional home, and preparation for independent living in children's homes. It also introduces the non-profit company YOURCHANCE and its Start-up program. The practical part describes the qualitative research itself. A semi-structured interview was used to obtain data. The research survey using semi-structured interviews was conducted among young adults who left institutional education and among mentors from the Start the Right project.

Keywords: mentoring, mentor, mentee, independence

Děkuji paní PhDr. Zuzaně Hrnčířkové, Ph.D., za odbornou pomoc při vedení mé bakalářské práce, zejména za vstřícnost, trpělivost, cenné rady, ochotu a čas, který mi při tvorbě věnovala.

Poděkování patří také všem mentorům, kteří ve svém volném čase nezištně pomáhají při začleňování do samostatného života mladým dospělým opouštějících ústavní výchovu.

Dále bych ráda poděkovala celé mé rodině za trpělivost a podporu při studiích.

Motto:

„Někteří lidé vstoupí do našeho života a zase odejdou. Někteří zůstanou jen chvíli a navždy změni náš život.“

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	10
I TEORETICKÁ ČÁST.....	12
1 TEORIE MENTORINGU	13
1.1 MENTORING	13
1.2 MENTOR.....	14
1.3 MENTEE	15
1.4 MENTORING JAKO VZTAH.....	15
1.5 MENTORING V PRAXI.....	16
2 NÁHRADNÍ RODINNÁ PÉČE	18
2.1 RODINA	18
2.2 PĚSTOUNSTVÍ	19
2.3 ZAŘÍZENÍ ÚSTAVNÍ VÝCHOVY	20
2.4 DĚTSKÝ DOMOV	21
2.4.1 Vliv prostředí na vývoj jedince	22
2.4.2 Rizika ústavní péče	23
2.5 STANDARDY V PÉČI O DĚTI V ÚSTAVNÍCH ZAŘÍZENÍCH	24
2.6 PŘÍPRAVA NA SAMOSTATNÝ ŽIVOT.....	25
2.6.1 Následná podpora.....	25
2.6.2 Nedostatky v oblasti následné podpory.....	27
3 YOURCHANCE.....	28
3.1 PŘÍBĚH YOURCHANCE.....	28
3.2 ZAČNI SPRÁVNĚ	29
3.3 MENTORING V PROJEKTU ZAČNI SPRÁVNĚ	29
II PRAKTICKÁ ČÁST	31
4 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ.....	32
4.1 FORMULACE VÝZKUMNÉHO PROBLÉMU	32
4.2 VÝZKUMNÉ CÍLE	33
4.3 VÝZKUMNÉ OTÁZKY	33
4.4 POJETÍ VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ.....	34
4.5 SBĚR DAT	34
4.6 VÝZKUMNÝ SOUBOR	35
4.6.1 Způsob výběru respondentů	36
4.7 REALIZACE VÝZKUMU	37
5 INTERPRETACE DAT.....	39
5.1 VÝSLEDKY KÓDOVÁNÍ	39
5.1.1 Kategorie Bezpečný bod	42
5.1.2 Kategorie Překážky	42
5.1.3 Kategorie <i>Jak to mám řešit</i>	43
5.1.4 Kategorie <i>Obavy z neznámého</i>	44
5.1.5 Kategorie <i>Jsem tu pro tebe</i>	44
5.1.6 Kategorie <i>To jsme my</i>	46

5.1.7	Kategorie <i>Jako na houpačce</i>	46
5.2	DISKUZE NA VÝSLEDKY VÝZKUMU.....	48
ZÁVĚR		52
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ		55
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....		57
SEZNAM OBRÁZKŮ		58
SEZNAM TABULEK.....		59
SEZNAM PŘÍLOH.....		60

ÚVOD

Bakalářská práce na téma Mentoringový program projektu *Začni správně*, se zabývá mladými dospělými, kteří opouštějí dětské domovy a berou svůj život do vlastních rukou. Toto téma jsme si zvolili, protože se o něm příliš nemluví, je málo známé a diskutované. Navázali jsme kontakty s mentory projektu *Začni správně*, obecně prospěšné společnosti YOURCHANCE, podporující mladé lidi opouštějící náhradní rodinnou výchovu.

Nezisková organizace YOURCHANCE se zaměřuje na finanční gramotnost mladých, praktické záležitosti, které jsou potřebné k začlenění mladých dospělých z dětských domovů do společnosti a navazují kontakty s lidmi, kteří mají zájem dělat mentory. Mentoři pracují s dětmi a mladými dospělými z dětských domovů. Tyto děti nemají stejné podmínky pro vstup do života, jako mají děti vyrůstající v úplných či pěstounských rodinách, v milujícím prostředí. I když se i v některých rodinách najdou výjimky, kde prostředí a výchova má na dítě špatný vliv, stále je to rodina, která je pro dítě důležitá.

Když si představíme mladé lidi opouštějící náhradní domov, napadá nás několik otázek. Jak jsou připraveni na vstup do života? Jakou mají finanční gramotnost? Znají místa, na které se mají obrátit při hledání zaměstnání? Hledání bytu? Či osobního lékaře? Je pro ně těžké opustit prostředí, které se pro ně stalo na několik let domovem? Jak na ně bude pohlízet veřejnost? Nebudou mít pocit méněcennosti, že nevyrostali v úplné rodině? Právě s těmito otázkami se nejčastěji obracejí mentee na své mentory.

Bakalářská práce má za cíl zjistit přínosy spolupráce mentorů, z projektu *Začni správně*, s mladými dospělými z dětských domovů při přechodu do samostatného života.

Cílem teoretické části bakalářské práce je seznámení s vymezením pojmů. V první kapitole se zaměřuje na oblast mentoringu, kde jsou vysvětleny pojmy mentoring, mentor, mentee, dále nám přibližuje mentoring ve vztahu a mentoring v praxi. V druhé kapitole nám bakalářské práce přiblíží pojmy náhradní rodinné péče, rodiny a pěstounství. Záměrně je začleněna i oblast pěstounství, jelikož se mentoři setkávají i s dětmi, které odešly z pěstounské rodiny. Dále nám představí vybrané druhy zařízení ústavní péče, dětský domov, standardy v péči o děti v ústavních zařízeních a přípravu na samostatný život. Třetí kapitola je zaměřena na seznámení s obecně prospěšnou společností YOURCHANCE, jejím projektem *Začni správně* a mentoringem v projektu.

Cílem praktické části bakalářské práce je odpovědět na hlavní výzkumnou otázku, tedy jaké přínosy má spolupráce mentorů, z projektu *Začni správně*, s mladými dospělými z dětského domova při přechodu do samostatného života.

První kapitola praktické části, tedy čtvrtá kapitola z celé bakalářské části, je věnována výzkumnému šetření, formulaci výzkumného problému, výzkumným cílům, výzkumným otázkám, pojetí výzkumného šetření, sběru dat a výzkumnému souboru. Druhá kapitola praktické části pojednává o interpretaci dat a vzorkování výsledků šetření. Poslední kapitola je věnována diskuzi nad výsledky výzkumu.

Výzkumné šetření bylo realizováno na setkávání mentorů a mentee, na vzdělávacích seminářích zaměřeném na pomoc mladým dospělým opouštějící dětské domovy obecně prospěšné organizace YOURCHANCE a soukromých akcích. Právě na těchto setkáních byli osloveni respondenti pro náš výzkum a požádání o rozhovor.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 TEORIE MENTORINGU

V úvodu teoretické části se seznámíme s mentoringem, objasníme si vznik slov mentoring, mentor a mentee a seznámíme se s posláním a náplní mentoringu.

1.1 Mentoring

Mentoring či také mentorství, je pro lidský rozvoj považováno za jeden z nejstarších modelů, tímto výrazem označuje v odborné profesní sféře kolegiální a moudré směřování k učení, profesi a profesionálnímu růstu (Lazarová, 2011, s. 99).

Mentoring je tedy metoda rozvíjející jedince na základě zkušeností úspěšné osobnosti a následování příkladu. Spolupráce je základem mentoringu mezi mentorem a menteeem. (Lošťáková, © 2013).

Také u nás se mentoring stal v poslední době určitým módním pojmem. Mentoring je oblíben i z důvodů nízkých nákladů, které souvisí s jeho uplatňováním. Mentoring je levný a účinný. Dobře zvládnutý proces mentoringu je totiž do jisté míry přirozeným procesem, který staví na lidských a odborných mentorských kompetencích. Především investice jsou hlavním nákladem spojeným s jeho uplatňováním do školení mentorů a vzdělávání. Jak ale vypovídají všechny známé, obecně přijímané ekonomické teorie o ekonomickém rozvoji a růstu, každá tak zvaná investice do lidského kapitálu a do vzdělávání, s sebou přináší mnohem větší prospěch jak pro jedince, tak celou společnost (Lacina, Rozhamel, Kominácká, 2016, s. 11).

Podle autorů Laciny, Rozhamela a Kominácké (2016, s. 23), můžeme mentoring chápat jako individuální formu podpory v profesním a osobním životě, ale v užším pojetí je tento pojem spojován jen s oblastí profesního rozvoje. Další způsob podpory osobního rozvoje jednotlivce je koučink, ze kterého se mentoring vyvinul a dokonce využívá některých technik, dříve typických pouze pro koučování.

Princip mentoringu je možno využít v mnoha oblastech, především v práci s dětmi a mládeží. Hlavním úkolem takového mentoringového programu, je zprostředkovávání vztahů tak, aby byly naplněny kvalitativní kritéria principu přirozeného mentoringu s cílem obohatit zúčastněné. Mentoringové programy mají různé podoby, nejčastěji to jsou dobrovolnické programy, ve kterých individuálně profesionálové zprostředkovávají a vedou blízké vztahy mezi mentory a jejich svěřenci, tedy mezi klienty programu. Profesionálové z projektu *Začni správně* podporují mentory z řad dobrovolníků, aby vztah mezi mentory

a klienty programu dosáhl požadovaných přínosů a cílů. Profesionálové z programu by si měli být vědomi principů mentoringu, pracovat s nimi při nasměrování dobrovolníků k vytvoření kvalitních a přínosných vztahů. Nelze potvrdit, že všechny formální mentorské vztahy dosahují charakteru a přínosu přirozeného mentoringu (Brumovská, Málková, 2010, s. 8).

1.2 Mentor

Podle Petrášové, Prausové a Štěpánka (2014, s. 29), je pojem „mentor“ znám již od doby Homérový antické báje Odyssea. Bylo to jméno zkušeného moudrého muže – Mentóra, dle báje převtělení Athény. Odysseus svěřil Mentorovi svého syna Telemacha, jemuž byl učitelem, rádcem a přítelem. Mentor je chápán jako vychovatel, rádce či vůdce. Dle Freedmana 1993 (in Brumovská, Málková, 2010, s. 8), si každý z nás asi vzpomene, že nějakého mentora ve svém životě potkal, v období našeho dětství nebo dospívání to byly významné osoby, se kterými jsme trávili volný čas, pomohly nám se orientovat ve světě dospělých, ovlivnily náš přechod z dětství, dospívání až do dospělosti. Mohou být naši vzdálenější příbuzní, teta či strýc, sestřenice nebo bratranec, sousedi, rodiče kamarádů, ale také lidé, kteří nás podporují a vedou během přípravy na naše povolání. Z minulosti známé přirozené mentorské vztahy, které vytvořili například Freud a Jung, Sartre a Beauvoirová, Sokrates a Aristoteles, apod.

U nás se pojem mentor spojuje spíše s někým, kdo příliš „mentoruje“, tedy poučuje i bez odborných či osobnostních předpokladů. Takové negativistické pojetí je spojováno s vyjádřeními jako např. „...ten nám zase mentoroval...“, „ ...zase nám dnes dělal mentora...“.

(Lacina, Rozhamel, Kominácká, 2016, s. 15).

Lazarová (2011, s. 60), uvádí, že ze strany mentora jde o dlouhodobou a soustavnou pomoc, podporu mentee mu v oblasti emoční, výchovné i vzdělávací. Autorka uvádí některé používané metody, jako například rozhovor, konzultace či hospitace v hodině.

Podle Brumovské, Málkové (2010, s. 11), se označení mentor dnes v literatuře používá proto, abychom měli možnost hovořit o specifickém výchovném vlivu osobami v blízkosti dítěte, které sice rodičovskou úlohu neplní, ale přesto přispívají ke kognitivnímu a emočnímu vývoji dítěte významnou mírou. Přirozenými mentory pro děti a dospívající mohou být jejich učitelé, příbuzní, sousedé, trenéři nebo cizí lidé.

DuBoise a Silverthorn (2005, in Brumovská, Málková, 2010, s. 11) popisují, že 40 % přirozených mentorů jsou rodinní příslušníci (sourozenci, strýc či teta, prarodiče), 26 % mentorů jsou učitelé či odborní poradci. Mezi další osoby, které mohou působit jako mentoři, jsou trenéři, církevní členové, zaměstnavatelé, rodiče kamarádů, spolupracovníci, lékaři nebo terapeuti. Tyto vztahy se přirozeně vyskytují v rámci sociální sítě dětí a dospívajících a tvoří asi 69 % zaznamenaných existujících mentorských vztahů.

1.3 Mentee

Mentora jsme si představili v předchozím odstavci. O menteem se zmiňuje Brumovská a Málková (2010, s. 17), jako o svěřenci - chráněnci. Tak je označen partner mentora v mentorském vztahu. Tento termín se užívá také pro klienta mentoringového programu, který je ve skutečnosti příjemcem benefitů mentorského vztahu. V praxi mentoringu je termín mentee převážně vyhrazen pro sociální intervenci dětí a mládeže a rozumí se jím sociálně znevýhodněný jedinec ve věku 6 - 25 let, kterému má mentoringový program pomoci předcházením jeho sociálním znevýhodněním či taková ohrožení redukovat. V českém prostředí je často používán pojem klient programu nebo klient služby, což se s termínem mentee významově shoduje (Brumovská, Málková 2010, s. 17).

1.4 Mentoring jako vztah

Jak se zmiňují Brumovská, Málková (2010, s. 11), mentoring je individuální, blízký, mezigenerační vztah mezi starším a zkušenějším mentorem, který své zkušenosti a vědomosti má zájem dál předávat mladšímu, méně zkušenému chráněnci, jenž se nazývá mentee. Jde o specifický typ mezigeneračního vztahu, ve kterém starší mentor své zkušenosti a dovednosti předává mladšímu svěřenci, a tak pomáhá rozvíjet jeho osobnost a orientovat se v dané společnosti, kultuře.

Z historie známe slavné mentorské dvojice, které se objevily po Telemáchovi a Mentórovi. Popisují je Lacina, Rozmahel a Kominácká (2015, s. 17) jako další známé historické mentorské páry. Jedním z nich je Alexandr Veliký a jeho vychovatel Aristoteles, jeden z největších dobyvatelů v dějinách. Ze stejné časové osy můžeme zmínit další známou dvojici, učně a jeho učitele a životního průvodce, a to Platona a Sokrata. I z oblasti kultury můžeme vzpomenout dvojice umělců, Antonína Dvořáka a Josefa Suka, Bohuslava Martinů a Vítězslavu Kaprálovou, Amálii Mánesovou a Zdeňku Braunerovou, herce Sidneyho Poitiera a Danzela Washingtona nebo amerického jazzmena Raye Charlese a jeho žáka

Quincyho Jonese. V moderních dějinách nalezneme také mnoho slavných osobností, které veřejně vzpomenuly svých mentorů. Nejmocnější žena Evropy, Angela Merkelová, německá kancléřka, považovala za svého mentora Helmuta Kholu, dlouholetého ministerského předsedu. Ze sportu legendární hokejista Mario Lemieux se hned od počátku ujal a dlouhodobě mentoroval dnes už také legendu – Jaromíra Jágra, který nyní působí jako vzor a mentor mladých hokejistů.

V dnešní společnosti přirozené mentorské vztahy mizí, objevují se teorie, podle kterých má mizení přirozených mentorských vztahů různé příčiny, např. chudoba v rodině, rodina s jedním rodičem, velký počet dětí v rodině, důraz na respektování individuality dítěte. S tím také související dilema, do jaké míry má být dítě ovlivňováno na úrovni vědomostní a duchovní úrovni, společenských norem a chování. Ztráta mezigeneračního propojení a sociální podpory, vytváří podmínky napomáhající selhávání funkcí. Freuerstein, Freedman (1993, in Broumovská, Málková, 2010, s. 12). A co teprve děti v dětských domovech. Uvědomme si, že většinu přirozených mentorů děti z dětských domovů nemají, proto je vhodné, aby alespoň po opuštění ústavní péče se měly možnost na někoho obrátit.

1.5 Mentoring v praxi

I když modely a přístupy k poskytování formy mentorské podpory v určitých charakteristikách mohou být odlišné, základní techniky, metody, stimulace a usměrňování myšlení podporovaného jedince, jsou z velké části stejné pro všechny modely mentoringu, zároveň mnohé z těchto technik jsou také v koučování, supervizi, řízení jednotlivců a týmů, a také v dalších oblastech (Lacina, Rozmahel a Kominácká, 2016, s. 53).

Autoři Lacina, Rozmahel a Kominácká (2016, s. 54), se o mentoringu v praxi zmiňují jako o třífázovém modelu:

- a) Identifikovat skutečný problém a příčiny.
- b) Změnit způsob nahlížení a vnímání problému tak, aby mentee – podporovaný jedinec, získal nový pohled na věc.
- c) Pomoci mu, aby problém vyřešil.

Tyto zdánlivě logické a jednoduché fáze řešení problému vystihují hlavní zásady mentoringu, které nejsou cíleny pouze na kolegiální pomoc, ale na to, aby se podporovaný jedinec naučil, jak si může pomoci sám, případně pak pomáhal i ostatním.

Lazarová (2011, s. 100), představuje mentoring jako déle trvající a kontinuální proces pomoci, který je založen na dobrovolnosti na obou stranách. Klade také důraz na důvěru a respekt zúčastněných stran. Vztah mezi mentorem a menteeem by měl směřovat k nastaveným cílům s následným vyhodnocením. Mentorský vztah by měl být z počátku těsný a postupem času by se měl uvolňovat a tím by se měl klient stávat samostatnějším.

2 NÁHRADNÍ RODINNÁ PÉČE

V této kapitole se budeme věnovat náhradní rodinné péči, nejdříve si přiblížíme rodinu, která je nedílnou součástí každého dítěte, po té náhradní rodinnou péčí a ústavní péčí. Péče o dítě je v naší zemi legislativně ukotvená v Občanském zákoníku, zákon č. 89/2012 Sb., v platném znění. Ústavní péče je ukotvena v zákoně č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních, v platném znění. Dalším zákonem, který se zabývá touto problematikou je zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, v platném znění.

2.1 Rodina

Společenství lidí se neustále vyvíjí, mění se jednotlivé názory na definici rodiny. Neexistuje jednotná formulace rodiny a každý vědní obor se rodinou zabývá z jiného pohledu. Sociologové považují za stěžejní brát rodinu jako sociální instituci, ekonomové vidí rodinu jako spotřební jednotku a psychologové jako primární skupinu. Definovat rodinu můžeme jako sociální uskupení osob na základě partnerství, nejčastěji manželství dvou osob opačného pohlaví a příbuzenství existenci alespoň jednoho dítěte (Kraus, Poláčková, 2001, s. 78). Matoušek (2013, s. 201) uvádí, že dříve byla rodina definována jako svazek s pokrevním příbuzenským poutem mezi rodiči a dětmi. Dnešní rodiny mají za základní funkce především oblasti ekonomické, emocionální podpory a výchovu dětí.

Do jaké míry se rodině daří vypořádat s funkcemi, které má plnit, má z hlediska průběhu socializace zásadní význam a hovoříme tedy o rodině:

- a) Funkční- kdy všechny své funkce plní přiměřeně.
- b) Dysfunkční – kdy některé funkce nejsou plněny dodatečně, ale celkový život rodiny není ohrožen.
- c) Afunkční – kdy rodina nezvládá své základní funkce, je vnitřně rozkládána a zásadně je narušován i socializační vývoj dítěte.

Kraus (2014, s. 81), popisuje rodinu jako stále nenahraditelnou institucí, k určitým proměnám v moderní době ale nepochybně došlo.

- a) Biologicko-reprodukční funkce se v poslední době řadí až za profesní.
- b) Sociálně-ekonomická funkce, kde se poruchy ekonomické funkce projevují v hmotném nedostatku rodin.
- c) Funkce ochranná se více zajímá rodina.

- d) Socializačně- výchovná funkce, kdy se nároky na výchovu vzdělávání přesouvají na školy.
- e) Rekreační funkce se začíná řadit mezi důležité funkce.
- f) Emocionální funkce je v některých rodinách v důsledku všech změn v posledních letech plněna s velkými obtížemi, respektive vůbec.

Kraus (2014, s. 79) uvádí, že přes všechny problémy a peripetie, kterými si ve svém historickém vývoji rodina prošla, zůstává i na počátku nového století nepostradatelnou, těžko nahraditelnou institucí jak pro dospělého člověka, tak i pro dítě. Nelze ji zastoupit při předávání hodnot z generace na generaci, funguje jako nejvýznamnější socializační činitel. Stojí na počátku rozvoje lidské osobnosti, má možnost v rozhodující fázi život ovlivňovat. Pokud ale rodina dostatečně neplní funkce, které má plnit a dítě se dostává do ohrožení, nastupuje náhradní rodinná péče.

2.2 Pěstounství

Pěstounství je formou péče o děti, o které se rodiče neumějí, nechtějí či nemohou postarat. Při pěstounství je také možnost, že pěstouni pomáhají udržovat kontakt mezi dětmi a jejich biologickými rodinami (např. s prarodiči), pokud je to v zájmu dítěte (© Hledáme rodiče cz.).

O umístění dítěte do pěstounské rodiny rozhoduje soud. Pěstounství je upraveno v občanském zákoníku 89/2012 Sb., v platném znění, konkrétně v oddíle 2. Jedná se o:

- a) Pěstounství - je jednou z forem náhradní rodinné výchovy v České republice.
- b) Pěstounství na přechodnou dobu - jedná se o krátkodobou formu, maximálně na 1 rok, po které se dítě buďto vrací do původní rodiny, nebo je umístěno v jiné pěstounské rodině s delší prosperitou pobytu
- c) Rodinné pěstounství - je typem pro dítě z hlediska psychologického asi nejlepší formou. Jedná se pěstounství u příbuzných, např. prarodičích.

Běhounková (2012, s. 22) uvádí, že „*Náhradní rodinná péče zahrnuje poskytování pěstounské péče, včetně pěstounské péče na dobu přechodnou, osvojení, osobní poručenskou péči a výchovu realizovanou jinou fyzickou osobou než rodičem, zákon č. 359/1999 Sb. Obě formy péče (náhradní rodinná a výchovná) jsou v praxi často sdružovány pod zobecňující pojem náhradní péče, avšak tento pojem nemá žádné legislativní ukotvení*“.

2.3 Zařízení ústavní výchovy

V předchozích kapitolách jsme si přiblížili rodinu a pěstounskou péči. Pokud se ale dítě dostane do situace, že nemůže zůstat v rodině nebo odejít do pěstounské péče, přichází na řadu další alternativa, a tou je ústavní výchova, kterou nařizuje soud. V tomto případě se jedná především o děti, kdy je vážně ohrožena výchova dítěte či jinak vážně narušena a dřívější účinná opatření nevedla k nápravě. K tomuto kroku se může přistoupit také, kdy se ze závažného důvodu o dítě nemohou postarat rodiče.

Zařízení, která jsou zřízena pro umístění dětí, vychází ze zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, v platném znění. V České republice je ústavní péče poskytována dětem v několika typech zařízení:

- a) Diagnostický ústav – je internátní výchovné zařízení, kam se umísťují děti na základě předběžného opatření soudu, na základě rozhodnutí soudu o nařízení ústavní nebo ochranné výchovy. Diagnostický ústav je pro děti ve věku od 3 let do ukončení povinné školní docházky.
- b) Dětský domov – je to výchovný ústav pro děti, které potřebují okamžitě umístit do náhradní rodinné péče, patří sem děti zpravidla od 3 do 18 let.
- c) Dětský domov se školou – pro děti s nařízenou ústavní výchovou nebo nařízenou ochrannou výchovou.
- d) Výchovný ústav – je určen pro děti starší 15 let, se závažnými poruchami chování, jimž byla nařízena ústavní nebo ochranná výchova (Sychrová, 2004, s. 43).

Matoušek (1999, str. 19), přirovnává ústav ke světu „sám pro sebe“, ostrovem soběstačného řádu, ve kterém je život soběstačný a předvídatelný, oproti okolnímu sociálnímu prostředí. Výchovný ústav plní funkci výchovnou, vzdělávací a sociální. Do těchto zařízení se velice často dostávají mladí lidé, kteří si prošli kojeneckými ústavy či dětskými domovy. Pokud nemají vazby na život mimo ústav a žijí zcela izolovaně, je pro ně život venku po odchodu ze zařízení velmi stresující a mnohdy se v něm nedokáží orientovat.

Obrázek 1 Schéma náhradní rodinné výchovy

Zdroj: vlastní tvorba

2.4 Dětský domov

Vzhledem k tématu bakalářské práce se zaměřením na dětský domov, jako na jedno zařízení ústavní výchovy, protože v mentorském projektu *Začni správně*, se nejčastěji setkáváme s mladými dospělými, kteří opouštějí dětské domovy. Děti umístěné v dětských domovech, jsou ochuzeny o rodinnou výchovu jako takovou. I když tato zařízení poskytují a měla by naplňovat určité cíle, je těžké skloubit požadavky společnosti a jednotlivců, rodinné prostředí, lásku rodiny nahradit nelze. Výchovná zařízení by měla naplňovat určité cíle a funkce, jako příklad poslouží nejlépe prostředí školy.

Kraus (2014, s. 102-104), uvádí sedm funkcí:

- Socializační funkce je zaměřená na předávání kultury, výchovný proces musí být organizován tak, aby ze všech schémat přibližovaných mladé generaci vyplynulo, co bude od nich očekáváno.
- Výchovná funkce by se měla zaměřovat na celkový rozvoj osobnosti.
- Pečovatelská funkce je zaměřena na oblast péče o dítě a žáky, jde o zabezpečení pohody a zdraví, preventivní prohlídky, lékařskou péči.
- Poradenská funkce by měla být zastřešena profesionálním psychologem, který by se měl zabývat nejen profesionální orientací, ale také prospěchem či výchovných těžkostí.
- Rekreační funkce realizovaná mimo vyučování zaměřená na volný čas dítěte.
- Profesionalizační funkce by měla být zaměřena na profesionalitu a kvalifikaci dítě, který by výrazně prospěla na profesní dráze dítěte.
- Selektivní funkce je přirovnávána instituce k výtahu, do jakého podlaží dítě vysadí a jaké tam bude mít šance podle připravenosti nebo dosažených výsledků.

Kdybychom vzali jako příklad třeba dětský domov, je zřejmé, že dominantní nebude vzdělávání, ale významu nabydou ty funkce, které by měly suplovat rodinu - tedy ve větší míře než ve škole, bude zastoupena funkce pečovatelská, funkce výchovná i rekreační. (Kraus, 2014, s. 104).

2.4.1 Vliv prostředí na vývoj jedince

Ústavní výchova se snaží kompenzovat funkci rodiny, snažíme se prostředí co nejvhodněji přizpůsobovat ideálnímu vývoji dětí, ale ne vždy se to podaří. Proto je také usilováno o co největší umístění dětí do některé formy náhradní rodinné péče. Děti v dětských domovech jsou nejvíce ovlivňovány prostředím skupinovým, vrstevnickým a volnočasovým. Právě vrstevnická skupina má silný vliv na mladého člověka, protože v ní probíhá základní společenský proces v socializaci člověka. Členové v takovéto skupině jsou v přibližně stejném věku, mají své cíle a tvoří party a vzájemně se ovlivňují. V době dospívání mají skupiny již jiný charakter, snaží se vymanění se dohledu dospělé osoby, demonstrují samostatnost a dospělost (Matoušek, 1999, s. 72).

Žádná jiná instituce než rodina, nedokáže vytvořit podobné a tak potřebné citové zázemí, pocit bezpečí a jistoty, lásky, a tak podstata a smysl nemohou být nikdy proměněny (Kraus,

2014, s. 83). Dítě, které vyrůstá v rodině, tyto funkce vstřebává přirozeně, volně a automaticky. Tvoří se tak zcela přirozeně určitý model o rodině, vztazích, citech a vazbách, které ho budou ovlivňovat po celý život. Jak na tom tedy budou děti z dětských domovů? Mají z institucionálního zařízení „okoukaný“ rodinný model? Co je bude ovlivňovat v životě? Bude citově zralé a nepřecitlivělé? Jak uvádí Matějček (2013, s. 90), by mělo dítě vyrůstat v člověka odpovědného, který se dovede ovládat a mezi druhými se dokáže uplatnit. Mělo by mít radost z radosti druhých, umět se smát, mělo by umět plakat s plačícími, ale také by mělo prožívat smutek, bolest i strach, když je pro to důvod. Tady by měl být velký potenciál v osobnosti vychovatelů v dětských domovech, pedagogů ve školách a všemi dospělými, se kterými se dítě setkává. Právě tito „jejich dospělí“ jsou jejich vzory ve vztazích, v chování, při formálních i neformálních komunikacích. Právě u vychovatelů a pedagogů mají dospívající a děti z dětských domovů možnost pozorovat, jak s nimi pracují emoce, city, vztahy vůči ostatním. Pokud budou mít laskavého vychovatele, máme šanci, že z nich vyroste laskaví lidé.

2.4.2 Rizika ústavní péče

Matoušek (1999, str. 73), dříve označoval za hlavní problém přílišnou velikost ústavů pro mládež, probíhalo zde málo individualizované péče, autoritativní vedení, nejasnou koncepci reedukace, účinnost diskutabilních bodovacích systémů, vysoký počet útěků svěřenců a přetrvávající odtrženost ústavního prostředí od civilního, neústavního světa. To vše ovlivňovalo mladé lidi, kteří byli umístěni ve výchovných ústavech a po odchodu měli problém se začleněním do společnosti. Moderní společnost se snaží o nápravu těchto nedostatků, celková změna je během na dlouhou trať a záleží také na vedení ústavů a všech pracovníků, kteří tímto problémem zabývají.

Jak uvádí Gottwaldová (2006, s. 8), mladí dospělí, kteří opouštějí ústavní zařízení, jsou zvyklí na neustálou péči z řad zaměstnanců, kteří jim zajišťovali vše potřebné a starali se o ně. Matoušek (1999, str. 118), popisuje riziko po odchodu z institucionální výchovy nedostatečné zkušenosti s běžným rodinným životem. Čím delší je pobyt dítě v dětském domově, tím těžší je následné začlenění do běžného života. „Hospitalismus je jedno z rizik, kterým se vystavují klienti různých ústavů. Jedná se o stav dobré adaptace na umělé ústavní podmínky doprovázený snižující se schopností adaptace na neústavní, civilní život“. Matoušek (1999, str. 19) dále uvádí myšlenku, jako by klienti byli dobře adaptováni

jen na podmínky ústavního života, a z tohoto důvodu dále vyhledávají péči dalšího ústavu, i za tu cenu, že musí překročit společensky uznávané normy chování, aby se do ní dostali.

2.5 Standardy v péči o děti v ústavních zařízeních

V předchozích odstavcích jsme se obeznámili s dětskými domovy, vlivem prostředí na vývoj jedince, city, vztahy a vzory ve výchovných zařízeních a nastínili jsme rizika ústavní péče. Postupem času se začaly klást důrazy na vzdělávání jak ve školských zařízeních tak i ústavních zařízeních. V roce 2015 byly schváleny standardy pod názvem Metodický pokyn MŠMT, ve kterém se stanoví standardy kvality péče o děti ve školských zařízeních pro výkon ústavní výchovy či ochranné výchovy a ve školských zařízeních pro preventivní výchovnou péči. Účelem bylo nastavení a udržení srovnatelné úrovně kvality péče, ale šlo také o zvyšování kvality v zařízeních napříč celou republikou. Standardy kvality neměli za cíl unifikovat péči o děti, ale měla ji určit standardy, nastavit rámec kvality pro procesy v zajišťování péče o děti, které by umožňovaly zařízením vytvářet a rozvíjet vlastní přístupy v péči o dítě. Důvodem vzniku standardů byly předchozí požadavky na zlepšení péče, kdy v roce 2009 vznikl Národní akční plán k transformaci a sjednocení systému péče o ohrožené děti na období 2009-2011. Dále navazovala Národní strategie ochrany práv dětí: Právo na dětství a podrobněji byly zpracovány v Akčním plánu k naplnění národní strategie ochrany práv dětí 2012-2015 (Pacnerová, 2015, s. 7-8).

Při tvorbě standardů bylo zaměřeno především na tyto hodnoty:

- Vztah dítěte k sobě samému.
- Dítě v kontextu své situace.
- Dítě jako aktivní tvůrce a účastník procesu.
- Dítě jako součást komunity/obce, nikoli pouze zařízení.
- Dítě a jeho jedinečnost.
- Dítě na cestě k dospělosti.
- Dítě v bezpečí.

Jmenované hodnoty standardů vycházely především z vědeckých poznatků, probíhalo hodnocení aktuálních potřeb v praxi v souladu s prioritami národních i nadnárodních dokumentů. Kritéria byla formulována s ohledem na možnosti legislativy a praxe (Pacnerová, 2015 s. 9-10).

2.6 Příprava na samostatný život

Pro úspěšné začlenění mladého dospělého je i kvalitní příprava na nový, samostatný život. Celková příprava na nový samostatný život po opuštění ústavní péče nebo náhradní rodinné péče by měla mít za cíl eliminovat úskalí ústavní výchovy. Aby příprava na samostatný život byla účinná, je zapotřebí znát i nedostatky ústavní péče v přípravě na samostatný život. Kusý a Němec (1998, in Gottwaldová, 2006, s. 8) uvádějí, že je nedostatečné předávání vědomostí svěřencům o tom, jak se mají chovat, aby se nedostali do konfliktu se zákonem, provádět s nimi nácvik různých dovedností jakoby skleníkového prostředí, které nejen nikoho neohrožuje, ale ani neoslovuje. Pro zpevnování žádoucích norem je nutný prožitek z vlastní zkušenosti z prostředí vyvolávající reálný prožitek.

„Systém podpory a péče o ohrožené děti a děti umístěné mimo vlastní domov prochází v České republice v posledních dvou desetiletích kontinuálním procesem změn, a to jak z hlediska legislativy, metodik, tak i z pohledu jednotlivých institucí a poskytované kvality služeb“ (Běhounková, 2012, s. 23).

Jak dále píše Běhounková (2012, s. 155- 157), musí se příprava na vstup do samostatného života dlouhodobě a systematicky plánovat. Příprava probíhá ve třech fázích, první, zahajovací fáze, by měla být započata již dnem příchodu do zařízení. Druhá fáze procesu má probíhat v průběhu pobytu v náhradní péči a měla by být systematická, pokud to lze, měla by být přidělena i specializovaná osoba, která by usnadnila dítěti jeho nezávislost po opuštění zařízení. Třetí fáze se soustřeďuje na preventivní a terapeutické provázení mladého dospělého po odchodu ze zařízení. Návrat mladého dospělého z dětského domova do rodiny nebo do samostatného života, je životně náročnou situací, kladou se vysoké nároky na adaptabilitu jedince, emoční stabilitu, kritické myšlení apod.. Pro mladého dospělého by bylo vhodné, mít po dobu dvou let po ukončení ústavní péče nebo ochranné výchovy, klíčového pracovníka, který by koordinoval podporu a pomoc (Běhounková, 2021, s. 167).

2.6.1 Následná podpora

Běhounková popisuje (2012, s. 165), jak ze zákonů Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky (dále MŠMT) a Ministerstva práce a sociálních věcí (dále MPSV), vycházíme při stanovení typů služeb následné podpory a péče. V zákoně č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních, v platném znění, se setkáváme pouze s formulací,

kteřá ukládá pracovníkům institucionální výchovy poskytovat poradenství mladým dospělým osobám po opuštění zařízení. Není stanovena forma, obsah ani rozsah této služby.

Jak se zmiňuje Běhounková (2012, s. 165), probíhá podpora v rámci:

- Odborného poradenství jsou poskytovány potřebné informace mladým dospělým v oblasti rodinných a mezilidských vztahů, právní ochrany, pracovně právní problematiky, sociálního zabezpečení a bydlení.
- Doprovázení je forma podpory, která se aplikuje při řešení praktických situací vyplývajících ze samostatného života.
- Ubytování je služba sociální prevence, má zabránit sociálnímu vyloučení a pomoc překonat nepříznivou životní situaci. Ubytování je možno dle potřeby poskytnout v azylových domech, centrech sociální pomoci, domech na půli cesty, intervenčních centrech i ubytovnách. Služba v domech na půli cesty zahrnuje nejen poskytnutí ubytování, ale také trénink dovedností pro běžný život, podporu vzdělávání, zprostředkování kontaktu s odborníky, komunitou, pomáhá v orientaci životních situacích.
- Přímé zaopatření je poskytováno osobám, které se neobejdou bez pomoci jiné osoby např. z důvodů zdravotních, k tomu slouží domovy se zvláštním režimem, chráněné bydlení, domovy pro osoby se zdravotním postižením).
- zprostředkování finanční pomoci obvykle probíhá prostřednictvím nadačních fondů, které se zaměřují na podporu v různých životních situacích. Finanční pomoc je možné aplikovat prostřednictvím zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, v platném znění, který stanovuje možnost přiznání nároku na dávku – tzv. pomoc v hmotné nouzi.

Matoušek (1999, s. 150-151) se zmiňuje, jaké zásady je vhodné dodržovat pro minimalizaci rizik po opuštění ústavní péče. V průběhu místění v ústavním zařízení je zapotřebí prosazovat demokracii, omezovat vojenské rysy, rozvíjet tvořivý potenciál klientů, podporovat klientův nejbližší vztah k lidem a rodině, podporovat vazby mezi personálem a klientem, omezit maximální střídání pečujícího personálu, posilovat vazby mezi ústavem a komunitou, a také příprava na neústavní prostředí, budování pozitivního image ústavu a průběžnou provádět kontrolu.

2.6.2 Nedostatky v oblasti následné podpory

V současné době není pro mladé lidi, kteří opouštějí zařízení institucionální výchovy v České republice, vytvořen komplexní systém, který by byl finančně podporovaný a odborně garantovaný státem, překlenoval by podporu a péči v zařízení a zároveň poskytoval oporu v samostatném životě po jeho ukončení. Každé zařízení aplikuje následnou podporu podle své filozofie a svých možností. Také různorodá kvalita poskytované péče je výsledkem nekonceptního řešení regionálního zastoupení poskytovatelů následné péče. Za další nedostatek považujeme dlouhodobé podhodnocování finančních prostředků v této oblasti. *„V neposlední řadě je třeba připomenout, že cílová skupina pro služby následné podpory, tj. mladí lidé odcházející ze systému institucionální výchovy, nemá v procesu komunitního plánování odpovídající zastoupení a především politickou podporu. Důsledkem tohoto stavu je, že vytvářené komunitní plány často nereflektují skutečné potřeby těchto mladých lidí“* (Běhounková, 2012, s. 166).

3 YOURCHANCE

V této kapitole si představíme Yourchance, obecně prospěšnou společnost s projektem *Začni správně*, která se v České republice zabývá pomocí mladým dospělým opouštějících náhradní rodinnou výchovu. Další známé organizace, které se také zabývají tímto tématem, jsou např. Nadační fond Veroniky Kašákové, která sama byla umístěna v dětském domově a nyní podporuje další děti, které si dětským domovem prošly. Dále Don Bosco, který kromě dětského domova spravuje Salesiánské středisko volného času Don Bosco, a také Múzy dětem, muzikanti a divadelníci, kteří poskytují pomoc dospívajícím ze zařízení náhradní výchovy při přípravě na samostatný život, za zmínku stojí i centra J. J. Pestalozziho.

Jak uvádí Běhounková (2012, s. 165), následnou podporu o mladé lidi, kteří odcházející ze systému náhradní výchovné a rodinné péče se problematika mnohem více dotýká zájmu neziskových organizací, než státem garantovaných služeb, které jsou poskytovány v rámci rezortu MPSV či MŠMT.

3.1 Příběh YOURCHANCE

Naše bakalářská práce se věnuje projektu *Začni správně* obecně prospěšné společnosti Yourchance. Smyslem práce Yourchance o.p.s. je prosazování potřebných změn v oblasti výuky finanční gramotnosti, principů podnikání a rozvoje podnikavosti žáků ZŠ a SŠ a v oblasti integrace mladých dospělých opouštějících instituce náhradní rodinné výchovy. (*Začni správně*, © 2019).

O vzniku Yourchance se zmiňují ve své knize Křivánková, Merunková, Marjanovičová (2017, s. 92), kde popisují začátek příběhu, který se začal odvíjet roku 2009, kdy se dvě kamarádky, Jana a Gábina, domluvily, že by mohly začít pracovat na něčem společném. Měly stejný cíl, a to jak zvýšit finanční gramotnost dětí v dětských domovech a lépe je tak připravit na samostatný život. Za pár týdnů vznikl první zkušební program. Souběžně s ním vznikala i struktura a poslání organizace. Následovalo založení obecně prospěšné společnosti, další stovky odpracovaných hodin, desítky tisíc naježděných kilometrů, tým se rozšiřoval a s ním i vize do budoucna. Po sedmi letech již provozuje Yourchance jeden z největších projektů zaměřujících se na kultivaci výuky finanční gramotnosti a rozvoji podnikavosti v zemi. Expertní tým a lektori projektů „Finanční gramotnost do škol a Podnikavost.cz“ jsou uznávanými odborníky. Zaměřují se na přímou práci s učiteli a jejich metodickou podporu a jsou i v přímé interakci s dětmi a žáky. Podílejí se také na řadě aktivit

ve spolupráci s MŠMT, Ministerstvem financí a Českou národní bankou. Na mezinárodní úrovni se Yourchance angažuje v propagaci zdravých návyků, výuky principů dosahování osobní prosperity a rozvoji podnikavého přístupu k životu. Původní záměr spolupráce s dětskými domovy přerostla v komplexní integrační program, který se zaměřuje na konkrétní pomoc mladým dospělým, kteří se po odchodu z těchto institucí musí postavit na vlastní nohy. Projekt *Začni správně* pomohl touto cestou několika stovkám mladých lidí. Realizační tým se zaměřuje na uplatnění na trhu práce, hledání vhodného bydlení, zvládání hospodaření domácnosti, různé typy poradenství, individuální mentoring, právní ochranu, zvyšování profesní kvalifikace a stipendia. V současné době má Yourchance několik desítek dobrovolníků podílejících se na chodu organizace a fungování projektu (Křivánková, Merunková, Marjanovičová, 2017, s. 75).

3.2 Začni správně

Realizátorem projektu *Začni správně* je Yourchance o. p. s.. Jedná se o obecně prospěšnou společnost, která byla založena v roce 2010 Janou Merunkovou a Ing. Gabrielou Křivánkovou jako společnost, která v celorepublikové působnosti realizuje 3 projekty: *Začni správně*, Finanční gramotnost do škol a Podnikavost.cz.

Projekt pracuje s mladými lidmi opouštějící dětský domov či pěstounskou rodinu. Formou individuální podpory se vychází z konkrétních potřeb klienta formou mentoringového programu. V projektu je využívána podpora dobrovolníků formou pravidelných tematických setkání, školení, rekvalifikací atd. Dále také mají možnost zprostředkovat odbornou pomoc psychologa, právníka či personalisty a současně nabízí místo v komunitě *Začni správně*.

Projekt *Začni správně* pomáhá mladým lidem z pěstounské péče nebo dětského domova, aby se po odchodu postavili na vlastní nohy a byli schopni žít plnohodnotný a samostatný život. Každoročně se uděluje ocenění BÍLÁ VRÁNA, které je určeno lidem, kteří prošli v průběhu svého života ústavní výchovou nebo náhradní rodinnou péčí a následně ve svém životě uspěli. Úspěchem v této oblasti je podle nás zcela "normální život" – mít práci, rodinu, zvládání běžných situací, vytvořené zázemí, tak nějak v pohodě, život mimo rizika jako je např. dluhová spirála (*Začni správně*, © 2019).

3.3 Mentoring v projektu Začni správně

Mentoring v projektu *Začni správně*, pracuje na pomoci účastníkům projektu zvládnout situace k zapojení do každodenního života „tam venku“. Jednodušeji jim pomáháme pomocí

určitého doprovodu postavit se na vlastní nohy a žít tak plnohodnotný život. Mladí lidé, se kterými v projektu pracujeme, mají zkušenosti s ústavní výchovou a nemají zázemí pevných rodinných vztahů, ze kterých by mohli čerpat znalosti a orientovat se v životních situacích, tím se pro ně vztah s mentorem stává důležitou součástí života. Naproti tomu člověk „zvenku“, který vyrůstal „normálně“, sám zažil ve funkční rodině a sílu důvěryhodných vztahů, umí jejich hodnotu docenit. Do role mentora se taková člověk dostává úplně přirozeně. Často dokáže s intuicí a automaticky reagovat v situacích, které jsou pro člověka, který prošel ústavní výchovou těžko pochopitelné a zvladatelné. Mentor je tak důležitým zdrojem stability v těžkých situacích, které může život jeho menteeemu přinášet (Křivánková, Merunková, Marjanovičová, 2017, s. 75).

Jak probíhá pomoc týmu mentorům před zahájením samotného mentorování, se zmiňují Křivánková, Merunková, Marjanovičová (2017, s. 76), každý účastník projektu se zúčastňuje interního školení mentorů, cílem je mentorovi přiblížit cílovou skupinu dětí z dětských domovů a zároveň poskytnout mentorovi znalosti a základní dovednosti pro práci s nimi. Několikrát za rok také probíhají neformální setkání mentorů, na kterých si vzájemně sdílejí své zkušenosti, radosti i strasti, případně mají možnost konzultovat své názory a postupy s členy týmu *Začni správně*.

Mentorovi, který uspěl při pohovoru a zaškolení je přiřazen mladý člověk ve věku okolo hranice dospělosti, který opustil nebo opouští dětský domov. Na první schůzku mentora s menteeem jde vždy koordinátor dané oblasti, který menteeho zná a spolupracuje s ním. Setkání probíhá neformálně, v přátelské atmosféře s cílem se navzájem seznámit a utvořit prostor pro další schůzky, které již probíhají jen mezi mentorem a menteeem (Křivánková, Merunková, Marjanovičová, 2017, s. 77).

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ

Naše práce se věnuje připravenosti na samostatný život mladých dospělých opouštějící dětský domov a mentoringovému vztahu mezi mentory a mladými dospělými z projektu *Začni správně*. V teoretické části jsme se věnovali vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti rodiny, náhradní výchovy mladých dospělých opouštějící dětské domovy, část práce jsme věnovali vymezení dětského domova a přípravě na samostatný život, dále jsme se zaměřili na termín mentoring, přiblížili jsme si mentora a menteeho a obecně prospěšnou společnost Yourchance, a také jsme si vymezili náhledy některých autorů na toto téma.

V této druhé části bakalářské práce se věnujeme výzkumnému šetření, které bylo realizováno s mentory a menteei z programu *Začni správně*. Zabýváme se pomocí mentorů s osamostatněním a začleněním do společnosti mladých dospělých opouštějících, v našem případě, dětské domovy. Pro metodu sběru dat jsme zvolili kvalitativní výzkum a hloubkové polostrukturované rozhovory, a to z důvodu proniknutí do hloubky tohoto problému s možností doplňování otázek. Rozhovory jsme se rozhodli provést s mentory projektu *Začni správně* a s dnes již bývalými klienty dětských domovů. Jejich zkušenosti nám pomohou prozkoumat problematiku odchodu dětí z ústavní péče. V následujících kapitolách se věnujeme výzkumnému problému, způsobu výběru výzkumného souboru, metodě sběru dat, analýze a interpretaci dat.

4.1 Formulace výzkumného problému

Ve výzkumném šetření jsme hledali odpovědi na otázky týkající se nejčastějšími obtížemi, se kterými se setkávají mladí dospělí po odchodu z ústavního zařízení, dále co ovlivňuje spolupráci mentee a mentorů z projektu *Začni správně*. Dále jsme se snažili najít odpověď na otázku, co ovlivňuje náročnost mentorování. Význam výzkumného projektu vidíme v přínosu pro dětské domovy, které mohou využít výsledků výzkumu pro zkvalitnění přípravy na přechod do samostatného života. Výsledky výzkumu mohou být rovněž nápomocny mentorům a sociálním pracovníkům, kteří pracují s dotčenou skupinou.

Výzkumný problém: připravenost mladých dospělých odcházejících z dětských domovů s pomocí mentorů projektu *Začni správně*.

4.2 Výzkumné cíle

Jak už jsme se zmínili v předchozí kapitole, našim cílem je výzkum v oblasti osamostatňování mladých dospělých z dětských domov a možné přínosy spolupráce s mentory z projektu *Začni správně*. Na začátku si musíme ujasnit, jaké máme cíle našeho výzkumu a jestli jsou dostatečně významné pro naši práci. Musíme si také uvědomit, že významnost cílů není univerzální a vždy se vztahuje k určité skupině lidí. Proto je dobré si odpovědět na otázky, jsou-li naše cíle relevantní, a zda takovouto referenční skupinou mohou být na jedné straně studenti nějakého oboru a na straně druhé například odborníci. Naše cíle musíme mít nastaveny tak, abychom dosažením jednoho cíle se přiblížili k dosažení dalšího cíle (Švaříček, 2014, s. 62- 63). Především náš hlavní výzkumný cíl a dílčí cíle jsou důležitými komponenty našeho výzkumu.

Hlavní výzkumný cíl: Zjistit přínosy spolupráce mentorů z projektu *Začni správně* s mladými dospělými z dětského domova při přechodu do samostatného života.

Dílčí cíle:

- 1) Zjistit, jakým způsobem spolupracovali mentoři s mladými dospělými, při začleňování do samostatného života, a jaké to mělo pro menteeho význam.
- 2) Zjistit nejčastější problémy, se kterými se mladí dospělí po opuštění dětského domova setkávají.
- 3) Zjistit nejčastější otázky, se kterými se mentee obrací na svého mentora.
- 4) Zjistit úskalí, se kterými se potýkají při navazování spolupráce mentor s menteeem.
- 5) Zjistit, zda délka praxe mentora ovlivňuje kvalitu pomoci menteemu.
- 6) Zjistit náročnost mentorování pro mentora žijícího v rodinném svazku.
- 7) Zjistit, jak byli mladí dospělí připraveni na samostatný život z dětského domova.

4.3 Výzkumné otázky

Nyní se budeme věnovat výzkumným otázkám, které tvoří jádro výzkumného projektu a ukazují nám cestu výzkumu při dosahování stanovených cílů v souladu s výzkumným problémem. Vhodné otázky kvalitativního výzkumu mají být dostatečně široké, pracující s obecnějšími koncepty, nezjišťují četnost jevů, ale detailně zkoumají jejich povahu a vyhýbají se předcházejícím předpokladům (Švaříček, 2014, s. 69-70).

Hlavní výzkumná otázka: Jaké přínosy má spolupráce mentorů, z projektu *Začni správně*, s mladými dospělými z dětského domova při přechodu do samostatného života?

Dílčí otázky:

- 1) Jakým způsobem spolupracovali mentoři s mladými dospělými při začleňování do samostatného života a jaký to mělo pro menteeho význam?
- 2) Jaké obtíže museli řešit mladí dospělí po odchodu z dětského domova?
- 3) Jaké nejčastější otázky řešili mentee se svými mentory?
- 4) Jaká úskalí řešili při navazování spolupráce mentor s menteeem?
- 5) Jak ovlivňuje kvalitu pomoci menteeemu délka praxe mentora?
- 6) Jakou mírou ovlivňuje mentoring rodinný život mentora?
- 7) Jak byli mladí dospělí připraveni na samostatný život z dětského domova?

4.4 Pojetí výzkumného šetření

Cílem našeho výzkumného šetření je získat pohled na připravenost mladých dospělých opouštějící dětský domov, a také jak jim při osamostatňování byli nápomocni mentoři z projektu *Začni správně*. V našem výzkumném šetření jsme rozhodli pro použití kvalitativního pojetí výzkumu. Dle Švaříčka (2014, s. 24) je podstatou kvalitativního výzkumu široko rozsáhlý sběr dat, nejsou stanoveny základní proměnné, stejně tak hypotézy a výzkum není závislý na teorii. Jde do hloubky problému pro získání maximálního množství informací a teprve po nasbírání dat, začíná výzkumník pátrat po pravidelnostech a předběžně formuluje závěry. Díky kvalitativnímu přístupu nezůstáváme pouze na povrch jevu, máme příležitost k intenzivnímu setkávání s aktéry našeho výzkumu a můžeme pružně reagovat na případné potřebné změny šetření, jako jsou například úpravy v otázkách pro respondenty. Dalším důvodem, proč jsme nezvolili kvantitativní výzkum, byl záměr uskutečnit výzkumné šetření s mladými dospělými, kteří při osamostatňování spolupracovali s mentory, a protože projekt *Začni správně* je uskutečňován teprve pár let, zkušených mentorů a mentee není dostatečné množství pro takový typ výzkumu.

4.5 Sběr dat

V této kapitole se budeme zabírat technikou sběru dat, při níž byl jako nástroj zvolen hloubkový rozhovor. Hloubkový rozhovor jsme zvolili záměrně pro jeho vlastnost zkoumat členy specifické skupiny s cílem zachycení výpovědí o skutečném stavu výzkumného cíle. Švaříček a Šed'ová (2014, s. 159-160), označují rozhovor za nejpoužívanější metodu pro sběr dat. Díky hloubkovému rozhovoru jsme schopni porozumět různým pohledům na věc. Při kladení otázek máme možnost vycházet z předem připravených otázek, ale zároveň se můžeme

dle potřeby dotazovat a informace doplňovat. Další výhodou rozhovoru je možnost sledování neverbálních sdělení a dále možností poupravovat připravené otázky dle nastalé situace. Pro spolehlivost výzkumu jsme se snažili o konzistenci otázek pro mentory i pro mentee. Měli bychom také myslet na zásadní charakteristiku kvalitativního přístupu, a to je důkladné porozumění dané situace. Pro kvalitativní výzkum je nedostatečné provést několik rozhovorů a výpovědi zařadit do stejných kategorií, během rozhovoru bychom měli testovat, jak účastníci jednotlivým otázkám rozumí (Švaříček, 2014, s. 41).

Každý respondent byl předem seznámen s výzkumným záměrem, problematikou v dané oblasti a ujištěním, že výsledky zkoumání budou materiálem pro naši bakalářskou práci. Všichni respondenti byli ujištěni o anonymitě, a proto jsou jejich jména v bakalářské práci změněna na přidělená výzkumná jména. Respondenti byli obeznámeni s nahráváním rozhovorů a bez výjimky s touto metodou souhlasili. Následoval přesný přepis pořízených nahrávek a přepisy byly okódovány a rozděleny do subkategorií a kategorií.

4.6 Výzkumný soubor

Účastníky pro výzkum jsme vybírali mezi mentory projektu *Začni správně* a mezi dnes již bývalými klienty dětských domovů, kteří jsou již začleněni do společnosti. Mohou nám tak nastítnit realistický obraz přechodu z ústavní péče do běžného života a poskytnout nám ucelený přehled problémů, se kterými se během procesu začleňování do společnosti setkali a museli je řešit. Původně jsme měli záměr výzkum provádět společně s dospělými klienty a dospívající mládeží z dětských domovů, abychom získali informace, jak v dnešní době probíhá příprava na přechod do samostatného života dětí z dětských domovů v oblasti emoční připravenosti, v sebeobslužných činnostech, organizačních záležitostech, pracovních pozic a dále v oblasti finanční gramotnosti. Z důvodu komplikovaného získávání souhlasů zákonných zástupců nezletilých dětí s poskytnutím rozhovoru, jsme se nakonec rozhodli skupinu zúžit pouze na ty, kterým již bylo 18 let a mohou tak za sebe samostatně rozhodovat. Další výhodou zkoumané skupiny dospělých jedinců je i shromáždění jevů, se kterými se skutečně naši aktéři museli vypořádat, oproti mladým lidem z dětských domovů, kteří tyto zkušenosti nemají.

4.6.1 Způsob výběru respondentů

Jednotlivé respondenty jsme oslovili osobně na akcích projektu *Začni správně*, kde jsme představili náš výzkum a seznámili respondenty s výzkumným záměrem. Všichni respondenti souhlasili se zpracováním jejich odpovědí v rozhovorech a použití jejich přepisu pro výzkum. Respondenti byli seznámeni s postupem zpracování a byli obeznámeni se záměnou jejich jména pro zachování soukromí. Pro výzkumný soubor jsme oslovili 5 bývalých klientů dětských domovů ve věku 19 až 27 let, dále 5 mentorů z projektu *Začni správně* ve věkovém rozmezí 25 až 61 let s délkou praxe 1 až 4 roky. Rozdělení respondentů je pro lepší přehlednost v tabulkách č. 1 a č. 2. V zájmu zachování anonymity respondentů jsou již v tabulkách uvedena jména smyšlená.

Respondenti výzkumného souboru z řad mentorů:

Respondentu č. 1 bylo přiřazeno výzkumné jméno Alois

Respondentce č. 2 jsme přiřadili výzkumné jméno Bára

Respondentu č. 3 bylo přiřazeno výzkumné jméno Cecil

Respondentce č. 4 jsme přiřadili výzkumné jméno Dorka

Respondentu č. 5 bylo přiřazeno výzkumné jméno Eduard

Respondenti z řad mentee:

Respondentu č. 1 bylo přiřazeno výzkumné jméno Filip

Respondentce č. 2 jsme přiřadili výzkumné jméno Gusta

Respondentce č. 3 jsme přiřadili výzkumné jméno Halina

Respondentu č. 4 bylo přiřazeno výzkumné jméno Igor

Respondentce č. 5 jsme přiřadili výzkumné jméno Jiřina

Tabulky respondentů:Tabulka č. 1 Mentori projektu *Začni správně*

	Pohlaví	Věk	Délka mentorování (roky)
Alois	Muž	42	1
Bára	Žena	25	½
Cecil	Muž	51	4
Dorka	Žena	61	2
Eduard	Muž	35	3

Tabulka č. 2 Mladí dospělí začlenění do společnosti- mentee

	Pohlaví	Věk	Délka pobytu v DD (roky)
Filip	Muž	24	12
Gusta	Žena	19	16
Halina	Žena	22	10
Igor	Muž	27	18
Jiřina	Žena	20	12

4.7 Realizace výzkumu

V předchozích kapitolách jsme se věnovali metodologii výzkumu, výzkumnému cíli, výzkumným otázkám a sběru dat. Nyní se budeme věnovat realizaci našeho výzkumu. Rozhovory s respondenty se uskutečnili na přednáškách pro děti z dětských domovů, pomocí videorozhovorů, a také na soukromých setkáních mentorů a mentee. Po jednotlivých rozhovorech jsme zůstávali ve společnosti s ostatními mentory a povídali si, díky tomu se nám podařilo více problematice porozumět.

Otázky kladené v rozhovoru byly zvoleny podle zásad vedení rozhovoru a rozděleny na otázky pro mentory a mentee. Pro toto rozdělení jsme se rozhodli pro získání širšího a podrobnějšího výzkumného vzorku, hledali jsme odpovědi na otázky, které jsme dali mentorům i mentee se záměrem zjistit rozdíl či podobnost v odpovědích. Nejdříve jsme se zaměřili na úvodní otázky, které se týkaly představení výzkumníka a výzkumného

projektu, zajištění souhlasu s provedením rozhovoru, ujištění účastníka rozhovoru o anonymitě a dále souhlas s nahráváním rozhovorů. Úvodními otázkami jsme se zaměřili na empatické navázání na účastníka a uvolnění atmosféry. Následovaly hlavní neboli stěžejní otázky směřované k výzkumnému problému. Otázky do rozhovorů pro mentory jsou uvedeny v příloze P I, otázky pro mentee jsou uvedeny v příloze P II.

Obrázek č. 2 Logo společnosti

Zdroj: © Začni správně

5 INTERPRETACE DAT

V této kapitole se budeme zabývat získanými daty. Nejdříve jsme provedli transkripci získaných rozhovorů mentorů a následně byla u nich provedena analýza pomocí otevřeného kódování. Otevřené kódování je takzvaná operace, při níž se text rozbije na jednotky a těm jsou přidělena jména neboli kódy, se kterými se dále pracuje (Švaříček, Šedřová, 2014, s. 211- 212). Stejným způsobem jsme zpracovali i výpovědi mladých dospělých, tedy mentee. Následně jsme použili techniku „vyložených karet“.

Přepsané rozhovory s ukázkou kódování jsou součástí příloh bakalářské práce. Příloha P III je přepsaný rozhovor s mentorem a ukázka kódování, příloha P IV je přepsaný rozhovor s menteeem a ukázka kódování.

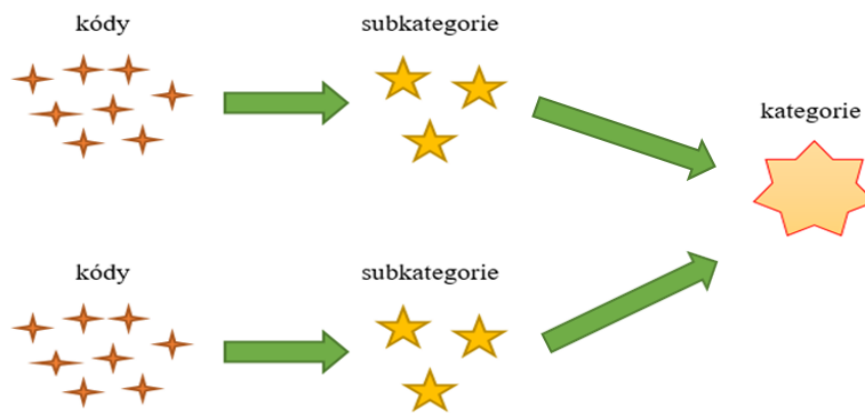
V následující subkapitole představíme proces kódování našeho výzkumu. Protože naším cílem bylo analyzovat přínosy mentorské činnosti při osamostatňování mladých dospělých do běžného života a náročnost mentorování, hledali jsme kódy, které by vystihovaly záměr výzkumu.

5.1 Výsledky kódování

Samotnému sestavení kategorií předcházelo samotné získání rozhovorů od respondentů, které jsme následně doslovně přepsali a rozdělili na dvě základní skupiny, a to na skupinu mentorů a mentee. Při samostatném kódování jsme se snažili o vyhledání kritických částí ve skupině mentorů i ve skupině mentee a pomocí metody „tužka papír“ jsme si tyto části v textu poznačili, což nám pomohlo proniknout do textu. K celému procesu jsme se ještě několikrát s odstupem času vraceli, tak docházelo k opětovné analýze dat a úpravě kódů. Dalším krokem bylo vypsání odhalených kódů, které pro jejich množství byly ještě rozděleny do subkategorií našich dvou skupin – mentorů a mentee. Při podrobnějším zkoumání jsme našli v těchto subkategoriích souvislosti a shodné odpovědi. Z tohoto důvodu jsme se rozhodli do kategorií zařadit subkategorie z obou skupin, tedy mentorů i mentee.

Pro přehlednost uvedeme příklad postupu při zpracování kódů, subkategorií a kategorií. Nejdříve jsme si výpovědi rozdělili na jednotky, které jsme okódovali a ty následovně vytvořili subkategorie. Takto jsme pracovali u všech získaných kódů a posledním krokem bylo vytvoření kategorií, viz obrázek č. 2.

Obrázek č. 3 Schéma tvorby kategorií

Zdroj: vlastní tvorba

Při pracovním postupu jsme se dopracovali k několika kategoriím, které jsou v následujícím textu podrobně popsány:

1. **Kategorie:** *Bezpečný bod*

Subkategorie u mentorů: má to smysl, múzy

Kódy u mentorů: vím proč, být k užitku, z vlastní zkušenosti, nabídka práce, od kamarádky, náhoda,

Subkategorie u mentee: kompas, přístav, slyším a vidím

Kódy u mentee: pevnina, navigace, návod na použití, pevný bod, zkušenosti, z očí do očí, slyšené slovo, oči a uši,

2. **Kategorie:** *Překážky*

Subkategorie u mentorů: životní útrapy

Kódy u mentorů: bydlení, práce, vztahy, nejistota, finance, neznalost, nesamostatnost, běžný život

Subkategorie u mentee: rány osudu

Kódy u mentee: útrapy, bydlení, nerad komunikuji, co s časem, úřady, vztahy,

3. **Kategorie:** *Jak to mám řešit*

Subkategorie u mentorů: ztraceni v moři

Kódy u mentorů: útrapy, doklady, platby, peníze, bydlení, nákupy, kdo se o mě postará

Subkategorie u mentee: strasti života

Kódy u mentee: lékaři, peníze, práce, vztahy, bydlení, úřady

4. **Kategorie:** *Obavy z neznámého*

Subkategorie u mentorů: strach z lidí, jaké to bude

Kódy u mentorů: strach z kontaktu, nedůvěra ke stáří, neznalost, věří mi, pravidla, první pohled, názor, výběr, na vlastní kůži

Subkategorie u mentee: cesta v mlze

Kódy u mentee: neznám ho, nechci se otevřít, očekávání, neznám ho, nechci se otevřít, očekávání

5. **Kategorie:** *Jsem tu pro tebe*

Subkategorie u mentorů: mám předpoklady, už to dělám nějaký pátek, co umím, jsem mentor, vzdělání, jako stěžej

Kódy u mentorů: jsem vedoucí, nepolíbená, malé, osobní zkušenosti, mentoruji, jsem potřebný, poradce, přítel, nedocenitelná pomoc

Subkategorie u mentee: délka souznění, můj učitel

Kódy u mentee: zkušený, nezkušený,

6. **Kategorie:** *To jsme my*

Subkategorie u mentorů: kdo jsem, něco pamatuji, jsem kotva, vládce času, co z toho mám

Kódy u mentorů: věk, stav, uspokojení, radost, kontakt s mladými, zvládám to, neřeším, jsem v pohodě, umím si to zařídit, rodina, můj život, pomoc

Subkategorie u mentee: to jsem já, náhradní domov

Kódy u mentee: věk, délka pobytu v zařízení

7. **Kategorie:** *Jako na houpačce*

Subkategorie u mentorů: nepřipraveni na cestu, co je čeká

Kódy u mentorů: neví, co je čeká, rozdílné vedení, příprava, nezkušení, nevěle, špatný přístup

Subkategorie u mentee: horská dráha, maják, sny, vybava, prázdná skříň

Kódy u mentee: strach, odmítání, dobrý nápad, úvaha, berla, pokus, finanční jistoty, nejistá budoucnost, s otevřenou náručí, rodinné zázemí, mám poklad, prázdné ruce, žádná sláva, nezajištění, věkové rozdíly, mezery v přípravě

5.1.1 Kategorie Bezpečný bod

V této kategorii *Bezpečný bod* jsme při rozboru rozhovorů určili kódy, které nám nejbližší popisovaly daný jev a ty byly posléze přiděleny do subkategorie. Subkategorie „má to smysl“ nám vypovídá o motivaci, proč se mentoři stali mentory právě v projektu *Začni správně*. Pod subkategorií „múzy“ se skrývá vůbec první seznámení s projektem. U subkategorií „kompas, přístav“ nám pro naplnění posloužily odpovědi mladých dospělých, kteří popisovali výhody spolupráce s mentory. Pod subkategorií „slyším, vidím“, jsou zachyceny kódy upřednostněných způsobů komunikace s mentory.

Námi oslovení mentoři se o projektu *Začni správně* dozvěděli různými způsoby. Alois nabídku našel na pracovním portále, Bára a Cecil od kamarádek, Dorka v obchodě našla propagační letáček a Eduard měl dříve svého mentora z našeho projektu. Protože většině z nich se záměr projektu *Začni správně* zamlouval a líbila se jim koncepce projektu zaměřená na nový život mladých, nebo měli s projektem vlastní zkušenost, bylo pro ně rozhodnutí stát se mentorem jasné. Respondenti z řad bývalých klientů se nám svěřili, jaká forma komunikace se svým mentorem, byla pro ně nejlepší. Z nabízených možností vyhrál osobní kontakt nebo telefonování. Filip, Igor a Halina upřednostňovali osobní setkání, Igor někdy přistoupil i někdy k telefonování, což vyhovovalo i Jiřině. Subkategorie „Kompas a přístav“ měly vypovídající hodnotu o názoru od mentee na mentory po osobních zkušenostech a zda by doporučovali dalším dospívajícím z dětských domovů tuto spolupráci. Mentee měli na otázku podobný názor, že jim mentoři byli velice nápomocní, měli se na koho obrátit, pomohli jim se zorientovat v reálném světě a lidmi, Igor se svěřil, že kdyby neměl svého mentora, neví, jak by to s ním dopadlo.

5.1.2 Kategorie Překážky

V kategorii *Překážky*, jsme se mentorů ptali problémy, které trápí mladé dospělé po odchodu z dětských domovů. Odpovědi všech zúčastněných se velice podobaly, použili jsme subkategorie, které popisují výpovědi respondentů. Subkategorie „životní útrapy a nám popsali mentoři, jde o útrapy, se kterými se na ně obraceli mentee, Subkategorie „rány osudu“ vznikla u výpovědí mladých dospělých při popisu, co je čekalo za branami dětského domova.

Na Aloise se jeho mentee nejvíce obracel s dotazy na bydlení, jak si sehnat práci, velice často měl vztahové problémy a nedůvěřoval si, míval stavy bezmoci. Bára řešila se svým mentem bydlení, protože on v té době bydlel v domě na půli cesty. Cecil také s mentem

řešil bydlení, vztahy a také finance, jak si má šetřit ale také jeho pracovní morálku. Dorka měla zkušenost s menteeem, který „věděl všechno“, ale přitom nevěděl vůbec nic a na počátcích se velice s novou situací pral. Nebyl zvyklí se starat sám o sebe, do té doby za něj všechno udělali druzí. Eduardův mentee měl problémy s veškerými běžnými záležitostmi, byla to pro něj úplně nová situace.

Konkrétnější pohled nám předali přímo menteeové. Filipa hned ze začátku o všechno okradli, musel bydlet v pokoji o charity a to nebylo ideální. Gusta je hodně stydlivá, má problémy s navazováním komunikace a je pro ni těžké vyřizovat spoustu věcí. I proto zatím svého mentora nemá. Halina má špatnou zkušenost z první práce, byla šikanována za to, že je z děčáku. Našla si proto novou práci, kde je to lepší. Igor měl problém s bydlením a sehnat si práci. A pak přišel další problém, nevěděl, co s volným časem. Jiřina měla problém s vyřizováním na úřadech a hledáním práce. Také ve vztazích měla problémy, s holkou z děčáku si kluci chtěli dělat, co se jim líbilo.

5.1.3 Kategorie *Jak to mám řešit*

Do kategorie *Jak to mám řešit*, jsme určily subkategorie, které naplnily kódy popisující pocity mladých dospělých po opuštění dětských domovů. V této kategorii se zabýváme konkrétními dotazy, se kterými se mentee obraceli na své mentory. Subkategorie „ztraceni v moři“ vznikly z kódů výpovědí mentorů, kdy řešili dotazy svých mentee. Subkategorie „strasti života“ vznikla z kódů, které vystihovaly nečekané problémy, se kterými se setkali mentee.

Mentor Alois zodpovídal na dotazy: „*Byl jsem okraden, co mám dělat? Kde vyřídím novou občanku? Kdo za mě bude platit popelnice?*“ Na Báru se mentee obrátil s dotazem: „*Jak se mám chovat na pracovním pohovoru a jak má napsat životopis?*“ Po Cecilovi chtěl mentee radu, jak si má sehnat tu správnou práci: „*Měl jsem jednoho, kterej velmi často měnil práci, byl furt nespokojenej, nechtěl ustoupit ze svých požadavků. Hodně se na mě obracel s dotazem, jak má vyjít s výplatou*“. Na Dorku měla její mentee také velmi osobní dotazy: „*Vyperete mi? Půjčíte mi peníze? Naučíte mě vařit? Nemohla bych u vás bydlet?*“ A Eduard radil při otázkách: „*Kam si mám dávat peníze? Kde a jak se nakupujete oblečení? Jak se dá levně cestovat?*“

Mentee měli na své mentory také spoustu dotazů, s některými se nám svěřili. Filip potřeboval poradit: „*Kde si mám založit bankovní účet, kde si má nechat udělat živnostenský list a jak si zařídí tarif na mobil?*“ Halina potřebovala pomoci se vztahy na pracovišti: „*Jaké chování kolegů je ještě únosné a co už je špatné?*“ Igor měl problémy s úřady: „*Kde si mám vyřídit trvalé bydliště? Kde ty úřady najdu? A kde si mám najít doktora?*“ Také Jiřina se potýkala s úřady, ale také se vztahy: „*Kde jsou ty úřady? Našla jsem si nového kluka, nevím, jestli je ten pravý.*“

5.1.4 Kategorie *Obavy z neznámého*

Obavy z neznámého obsahují subkategorie, kde se popisuje navázání komunikace mezi mentory a mentee, a také čím je to ovlivněno. Subkategorie „strach z lidí“ ukrývá kódy výpovědí mentorů, jak popisovali strach mladých lidí v dětských domovech z cizích lidí, až na jednu výjimku nedůvěřují dospělým. „Jaké to bude“ je subkategorie u mentorských výpovědí, kdy popisovali, čím bylo ovlivněno navazování komunikace s mentee. Subkategorie „cesta v mlze“ jsme přidělili částem s kódy, které vypovídali o pocitech mladých dospělých při navazování komunikace s cizím člověkem.

Všichni mentoři řešili velice podobný problém, a to překonat ostych ze strany mladých dospělých, a také strach z cizích lidí a důvěru a to stejné potvrdili i mentee. U těch pouze Halina se vyloženě na nový kontakt těšila a u Dorky měli mladí obavy z věkového rozdílu.

Mentoři se snažili popsat, čím je navázání komunikace s mentee ovlivněna. Alois měl za cíl nastavit pravidla a ty dodržovat. Bára si myslí, že důležitý je první dojem a zda naleznou stejnou řeč. Cecil popsal náročnost ve shodě názorů na budoucnost, na reálné představy o fungování života. Dorka označila za důležitý prvotní předvýběr manažera dané oblasti, který doporučuje partnerské dvojice. Eduard měl jinou teorii, uvedl, že je to ovlivněno zkušenostmi a minulými prožitky umístěných dětí v domovech, že je rozdíl mezi mladým, který byl do domova umístěn jako malý a mezi umístěným 14 letým pubertákem.

5.1.5 Kategorie *Jsem tu pro tebe*

Další kategorii jsme nazvali *Jsem tu pro tebe* a zabýváme se představením našich mentorů, délkou jejich praxe v projektu *Začni správně* a dobou spolupráce mezi mentorem a mentee. Sloučili jsme do ní subkategorie, které vznikly z kódů při rozboru rozhovorů mentorů.

Do této kategorie jsme zahrnuli subkategorii „už to dělám nějaký pátek“ vypovídající o délce praxe s mentorováním, spolupráci mezi mentorem a menteeem vystihuje subkategorie „délka souznění“, dřívější zkušenosti mentorů s vedením lidí je v subkategorii „mám předpoklady“ a jaké mají mentoři ukončené vzdělání subkategorií „co umím“ a subkategorií „jsem mentor, vzdělání“ je vypovídající co mentora naplňuje, subkategorie „můj učitel“ má vypovídající hodnotu o vzdělání mentorů a jak ho vnímá mentee. Subkategorie jako „stěžej“ popisuje, jak se vnímají mentoři vůči menteeemu.

Mentoři spolupracují s projektem *Začni správně* od ½ roku do 4 let. Nejkratší praxi v projektu má Bára, jako mentorka je vedená půl roku a s menteeem spolupracuje třetí měsíc, předchozí zkušenosti s mentoringem neměla žádné, ale měla dobré předpoklady, jelikož je vystudovaná učitelka pro první stupeň základní školy. Alois je zapojený v projektu jeden rok a svého menteeho má od začátku. Dřívější zkušenosti s vedením měl pouze jako vedoucí ve firmě, a také pracoval jako vedoucí letních táborů. Alois má vystudovanou střední školu a pracuje jako vedoucí kanceláře ve finanční společnosti. Dorka spolupracuje s projektem již dva roky, menteeho má prvního, a to teprve 5 měsíců. Dřívější zkušenosti měla, pracovala jako pionýrská vedoucí a byla aktivní členkou svazu mládeže. Má vystudovanou střední školu a pracovala jako úřednice na magistrátu, nyní je v invalidním důchodě. Dorka si myslí, že díky jejímu vyššímu věku, je pro těžší navázat spolupráci s mladým dospělým. Eduard spolupracuje třetím rokem, menteeho má již druhého, a to jeden a půl roku, ale stále ještě se stýká se svým prvním menteeem. Jirka je vyučený kuchař, číšník a pracuje v pizzerii. A právě Eduard je bývalý klient dětského domova, který měl možnost po ukončení pobytu spolupracovat s mentorem. Nejdéle spolupracuje s projektem Cecil, již déle než tři roky. Má už čtvrtého menteeho, s dřívějšími menteeemi byl vždy jeden rok až na jednu výjimku, kdy spolupráce skončila již v prvním měsíci, kdy došlo k neshodě. Cecil je vystudovaný inženýr a pracuje jako strojný inženýr. Žádný z menteeů při rozhovorech nenaznačil, že by jeho mentor neměl dostatečné vzdělání, které by ovlivnilo jejich spolupráci. Subkategorie „jako stěžej“ má vypovídající hodnotu pro názor mentora k mentoringové pomoci menteeemu. Všichni mentoři se shodli, že možnost spolupracovat s mentorem by měli mít všichni, kteří opouštějí ústavní výchovu, pokud má mentee zájem, je pomoc mentora pro menteeho nedocenitelná.

5.1.6 Kategorie *To jsme my*

Kategorii *To jsme my*, je naplněna subkategoriemi s vypovídající hodnotou pro představení mentorů a mladých dospělých, subkategorie „kdo jsem a něco pamatuji“ vystihují věk a stav mentorů. Subkategorie „jsem kotva a vládce času“ nám dává přehled o tom, jak si mentoři určují čas pro pomoc menteeemu a rozdělují ho mezi rodinu a menteeho a pod subkategorií „co z toho mám“ je přínos pro mentora. Subkategorie „to jsem já“ se týká věku mladých dospělých a subkategorie „náhradní domov“ nám vypovídá o délce pobytu v zařízení.

V této části se věnujeme mentorům a je vypovídající o životě mentorů a jejich rozhodováním se. Často se dostávají do osobního konfliktu a upřednostnit si priority. Mentor Alois má 42 let, je rozvedený, ale ve vztahu. Alois má nastavené priority a není pro něho těžké skloubit mentoring se vztahem. Na prvním místě má rodinu. Mentorování mu přináší uspokojení, že může někomu pomoci. Báře je 25 let a je svobodná. I proto mentoring zvládá bez obtíží. Z mentorování má dobrý pocit a zároveň jí to rozvíjí v poznávání nové problematiky. Cecilovi je 51 let, je ženatý, děti má již odrostlé a manželce mentoring nevádí. Na prvním místě je u Cecila manželka s rodinou, potom mentee a nakonec práce. Cecilia práce v mentoringu naplňuje, protože se může setkávat s mladší generací. Dorka je nejstarší mentorka, je jí 61 let a je vdova, jediný syn je ženatý v Americe a z tohoto důvodu má dostatek času na mentoring. U Dorky je na prvním místě pomoc mladé dívce, která opustila dětský domov a dál samozřejmě její rodina, která je ale daleko. Eduardovi je 35 let. Je ženatý a má malé dítě. Eduard bere svého menteeho jako člena rodiny, protože sám dětským domovem prošel, i proto je u něj situace jednodušší. Na prvním místě je ale jeho rodina. Eduardovi mentorování přináší pocit uspokojení, že vrací něco, co dostal.

Nyní si představíme naše mentee, tedy mladé dospělé, kteří již opustili dětské domovy. Mentee Filip, narodil se před 24 lety, do dětského domova se dostal v deseti letech a zůstal v něm do dvaceti. Gusta má 19 let, do dětského domova se dostala ve dvou letech a zůstala tam do plnoletosti. Halině je 22 let, v dětském domově žila od deseti do dvaceti. Igorovi bylo 27 let, v dětském domově žil od pěti do třiatdvaceti. Jiřině je dvacet a v dětském domově byla od sedmi do devatenácti.

5.1.7 Kategorie *Jako na houpačce*

Tato kategorie *Jako na houpačce* je naplněna subkategoriemi, které vznikly v souvislosti s připraveností na nový život. Subkategorie „nepřipravení na cestu a co je čeká“ patří k mentorům, kteří vypovídali o jejich pohledu na celkovou problematiku přípravy dospívajících

v dětských domovech na samostatný život, u mentee tuto problematiku pokryly subkategorie „výbava a prázdná skříň“ Mentori se snažili o zachycení problematiky mladých dospělých, kteří opouštějí dětské domovy a určit, ve kterých oblastech vidí nedostatky. O to stejné se snažili i mentee. Subkategorie „maják“ popisovala postoje mentee k možné budoucí spolupráci s mentory, „sny“ ukrývaly představy mladých dospívajících v dětských domovech a jejich představy o budoucím životě. Poslední subkategorie „horská dráha“ nám vypověděla rozdílnosti názorů na budoucí spolupráci s mentory mezi dospívajícími v dětských domovech.

Pokusíme se podívat na celkovou problematiku mladých dospělých, kteří opouštějí dětský domov z pohledu mentorů. Alois označil za velký nedostatek neznalost odchodového balíčku, který mladí dospělí dostanou při opuštění dětského domova, a také rozdíly napříč domovy. Také Bára označila jako nejdůležitější problém neznalost finančního příspěvku při odchodu z domova a také to, že mladí vůbec netuší, na jak dlouho jim takový příspěvek vystačí. Cecil upozornil na velké rozdíly mezi dětskými domovy v praktické přípravě na život venku. Dorka označila nedostatečnou přípravu na samostatný a zodpovědný život, poznamenala ale také neřesti, které tito mladí lidé již zvládají, a to je například kouření. Eduard, mentor, který sám prošel dětským domovem, poukázal na vedení vychovatelů v dětských domovech. Právě oni jsou vzorem a určují, jaké budou mít vzory s dospělými. Podle Eduarda ale vychovatelé vystupují především jako autority.

K porovnání nám poslouží doslovné výpovědi mladých dospělých. Některé odpovědi mají velice podobnou vypovídající hodnotu jako u mentorů. Filip uvedl za slabinu: „*Přípravu na život venku v dětském domově, ve skutečnosti bylo všechno jiný a spoustu věcí jsem neznal. Ono něco jiného je se učit a něco jiného si zažít*“. Gusta označila: „*Praktickou připravenost na život venku, chybí zkušenosti ze života*“. Halina měla podobný postoj jako Gusta, za slabinu označila: „*V přípravě na pobyt venku, až venku poznáte, že ne všechno je snadný*“. Igor měl podobný názor: „*Jako asi takto, po odchodu z dětského domova se mi zabouchly zpět dveře a všechno zůstalo na mě*“. Pro Jiřinu bylo nejtěžší: „*Orientovat se ve světě různých věkových generací*“.

Co nám na otázku „*přemýšlel jste již tenkrát nad možností po odchodu z dětského domova spolupracovat s mentorem*“ odpověděli mentee jsme vložili pod subkategorii „jako na houpačce“, a to z důvodu, kdy v pozdější době již mladí dospělí věděli, že jim spolupráce s mentory mohla být velice prospěšná, ale v době, kdy žili v dětském domově, měli úplně jiné představy o životě a lidech a o možné budoucí spolupráci měli rozdílné názory.

Mentee nám na otázku „Jaké jste měli jako dospívající o svém budoucím životě představy“ odpovídali velice rozmanitě. Filipova představa o budoucím samostatném životě bylo o vydělávání velkých peněz a cestování. Gusta snila o klidné práci a velké rodině. Halina o své budoucnosti měla nejasnosti, nedokázala si ji představit. Igor si jako mladý myslel, že to bude mít v životě jednoduché, všechno bude mít připraveno a se vším mu budou všichni pomáhat, že na něj svět čeká s otevřenou náručí a Jiřina snila o velké rodině a pěkném domku se zahradou.

5.2 Diskuze na výsledky výzkumu

V předchozích kapitolách jsme se zabývali výběrem respondentů, sběrem dat a výzkumnému problému, dále analýze dat a v této kapitole se budeme věnovat výsledkům výzkumu a zodpovíme výzkumné otázky, které směřovaly k hlavnímu výzkumnému cíli.

První dílčí výzkumná otázka:

Jakým způsobem spolupracovali mentoři s mladými dospělými při začleňování do samostatného života a jaký to mělo pro menteeho význam?

Na tuto otázku jsme hledali odpovědi u mentee i mentorů. Chtěli jsme získat pohled na věc z obou stran. Při interpretaci dat jsme přišli k závěru, že mladí dospělí oceňovali pomoc mentorů nejvíce až po získaných zkušenostech. Při otázce, zda přemýšlel o možnosti spolupracovat s mentorem po opuštění dětského domova, pouze jeden tuto myšlenku označil za dobrý nápad, druhý o možnosti uvažoval, ale ostatní tři ji odmítali a báli se. Při hodnocení spolupráce s mentorem se všichni shodli, že by možnost spolupracovat s mentorem mladým dospělým při opuštění dětského domova doporučovali. Mentorů jsme se zeptali, zda je mentor pro mladého člověka, který se začleňuje do společnosti, přínosem. Všichni mentoři souhlasili, že pokud je vůle ze strany menteeho, je mentor pro něj rádce, učitelem i přítelem.

Odpověď na dílčí výzkumnou otázku zní: Mentee s mentory spolupracovali převážně na přátelské a poradní úrovni, upřednostňovali osobní kontakt, v pozdější době alespoň telefonickou podporu. Mentee se shodli, že všichni mladí dospělí, kteří opouštějí náhradní rodinnou péči, by měli mít možnost spolupracovat se svým mentorem, který by jim měl pomoci překonat strasti samostatného života.

Druhá dílčí výzkumná otázka:**Jaké obtíže museli řešit mladí dospělí po dětského domova?**

Opět jsme se na odpovědi ptali mentorů i mentee. Z řad mentee k mentorům převažovaly dotazy ohledně bydlení, se vztahovými obtížemi a pomocí při řešení trestného činu spáchaného na jednom menteem. Další dotazy byly na úřady- kde je naleznou, a také jak mají trávit svůj volný čas. Mentee potřebovali pomoci s běžnými záležitostmi – úřady, lékaři, zaměstnáním, byli nesamostatní a neznalí.

Odpověď na dílčí výzkumnou otázku: Mladí dospělí se na mentory obraceli s běžnými otázkami na život a na praktické záležitosti spojené s prací a bydlením, protože neměli dostatek prožitků a zkušeností, byly tyto obtíže pro ně těžké.

Třetí dílčí výzkumná otázka:**Jaké nejčastější otázky řešili mentee se svými mentory?**

Na mentory se mentee obraceli s otázkami ohledně peněz, nevěděli, kolik peněz potřebují, jak dlouho s danou částkou dokáží vyjít, dokonce i s dotazem „Můžu u vás bydlet? Vyperete mi? Naučíte mě vařit?“

Mentee tyto odpovědi doplnily, obraceli se na mentory s dotazy, kde si mají sehnat práci, jak a kde si mají vyřídit doklady, kam se chodí nakupovat, jak se mají postarat o peníze, co všechno mají platit, jak se orientovat na úřadech či potřebovali probrat vztahy jak pracovní tak partnerské.

Díky těmto otázkám jsme při kódování přišli na subkategorii, která tyto dotazy popisovala, a to „ztraceni v moři“.

Odpověď na dílčí výzkumnou otázku zní: Mladí dospělí po opuštění dětského domova musí překonávat velké množství překážek, pro nás běžné věci jsou pro ně novinkami. Děti v dětských domovech nemají dostatek praktických zkušeností. Mladí dospělý z dětských domovů neměli možnost praktické dovednosti kde získat.

Čtvrtá dílčí výzkumná otázka:**Jaká úskalí řešili při navazování spolupráce mentor s menteem?**

Mentori i mentee se shodli na strachu, který měli mentee z komunikace s cizím člověkem, někomu to trvalo déle, někomu méně, než se na svého mentora navázal. Například Dorka to přisuzovala i ke svému pokročilému věku, kdy jako bariéru viděla věkový rozdíl.

Za to Igor neměl s navazováním téměř žádné potíže, protože když mentee zjistili, že si také prošel dětským domovem, byli mu otevřenější.

Odpověď na dílčí výzkumnou otázku zní: Nejčastější úskalí při navazování komunikace je nedůvěra k cizím lidem, strach a nejistota mladých dospělých. Tento fakt také ovlivňuje i první dojem při setkání a sympatie. Komunikace mezi mentory a menteemi byla upřednostňována osobní, z očí do očí a postupem času začali mezi sebou využívat i telefonní rozhovory.

Pátá dílčí výzkumná otázka:

Jak ovlivňuje délka praxe mentora kvalitu pomoci menteemu?

Mentori v našem výzkumu měli praxi s mentoringem v projektu *Začni správně* od ½ roku do čtyř let. Až na jednoho mentora měli všichni vystudované minimálně střední školy s maturitou a většina měla alespoň minimální zkušenosti s vedením lidí, jako například s uváděním svých kolegů v práci.

Odpověď na dílčí výzkumnou otázku zní: Nepotvrdil se názor, že by delší praxe v mentoringu měla větší vliv na pomoc menteemu. Z našeho zkoumání jsme zjistili, že míra pomoci je spíše dána osobností mentora, a také v menteem, do jaké míry si nechá mentee od mentora poradit.

Šestá dílčí výzkumná otázka:

Jakou mírou ovlivňuje mentoring rodinný život mentora?

Všichni mentori, se kterými jsme spolupracovali, měli nastavená kritéria, kterými se řídili, proto na otázku „Jak moc je pro vás náročné skloubit rodinu, práci a mentoring a co je u vás na prvním místě?“, až na jednu výjimku odpověděli, že na prvním místě je rodina a na mentorování si vždy podle potřeby čas udělají. Výjimkou byla Dorka, která má jediného syna, který je ženatý v Americe a pro Dorku byla na prvním místě pomoc mentee.

Odpověď na dílčí výzkumnou otázku zní: Mentorování zvláště velkým způsobem do osobního a rodinného života nezasahuje, jde spíše o nastavené priorit mentorů.

Sedmá dílčí výzkumná otázka:

Jak byli mladí dospělí připraveni na samostatný život z dětského domova?

Na tuto dílčí výzkumnou otázku jsme hledali odpovědi u mentorů i u mentee, abychom získali ucelený pohled. Mentee označili za velký nedostatek nevědomost o výši startovacího

balíčku, který dostanou při odchodu z dětského domova a jak dlouho s tímto finančním obnosem vydrží hospodařit. Mladým dospělým také chyběla praktická připravenost, svěřili se, že po odchodu z domova bylo vše pouze na nich a měli problémy se zorientovat ve světě. Jeden mentee vypověděl, že po odchodu z dětského domova se za ním zabouchly dveře a zůstal na vše sám. Mentoři zmínili také startovací balíček a podotkli, že je v každém domově jiný. Mentoři zmiňovali společnou slabinu v přípravě na samostatný život dospívajících, a to po praktické stránce, například v oblasti nákupů, sebeobsluhy, byrokracií atd.

Odpověď na dílčí výzkumnou otázku zní: Podle mentorů i mentee byli dospívající v dětském domově na samostatný život sice připravováni, ale až při osamostatňování zjistili, že příprava byla nedostatečná. Mladým dospělým chyběly především praktické zkušenosti a dovednosti.

Hlavní výzkumná otázka:

Jaké přínosy má spolupráce mentorů z projektu *Začni správně s mladými dospělými z dětského domova při přechodu do samostatného života*?

Podrobným zkoumáním jsme přišli k výsledku, že při přechodu do samostatného života má mentor své opodstatněné místo, a to především u mladých dospělých, kteří se nemají po opuštění dětského domova na koho obrátit, protože ne všechny dětské domovy jsou nakloněny i k následné pomoci. Přechod do samostatného života je pro dospívajícího takovou velkou změnou, že ne všichni se bez něčí pomoci s takovou zátěží dokáží vypořádat a v nejhorším případě to může pro mladého dospělého dopadnout špatně, například sklouznutím ke kriminálním činům, bezdomovectví nebo návrat do nefunkční rodiny. Spousta mladých žije v dětských domovech poměrně velkou část života, nemají žádné zkušenosti s životem „venku“, a také systém následovné podpory není ještě na takové úrovni, i když se na změnách neustále pracuje, aby předcházela obtížím při začleňování do samostatného života. S odstupem času všichni zúčastnění našeho výzkumu potvrdili, že mentora by měl mít každý, kdo odchází z ústavní nebo i náhradní rodinné péče. Vliv na úspěšnost začlenění do společnosti má jistě i vedení dětských domovů, ne ale každý domov je nakloněn k reformám a dodržování daných standardů. Druhá část výzkumu byla zaměřena na mentory. Mentorská činnost je čistě dobrovolnická, a proto by mělo být u mentora prvotním impulsem si uvědomit, zda má chuť, čas a vlohy proto, stát se mentorem. Námi oslovení mentoři, i když neměli dlouhou praxi, si dobře uvědomovali své priority, proto je mentorování velkou mírou neovlivňovalo ve svém osobním životě.

ZÁVĚR

Bakalářská práce se zabývala mladými dospělými, kteří opustili dětský domov s pomocí mentorů z projektu *Začni správně*. Díky tomuto tématu bakalářské práce jsme se dozvěděli i o stinných stránkách, které provázejí mladé dospělé při odchodu z dětského domova. Do bakalářské práce jsme čerpali informace také z knihy Fenomén odchodu do samostatného života dítěte vyrůstajícího v náhradní výchovné péči od Leony Běhounkové, 2012, která vznikla jako přehledová studie. Pokud bychom mohli porovnat naše částečné výsledky týkající se odchodu mladých dospělých z dětských domovů, které jsme při našem šetření získali, shodli bychom se nad výsledky s touto případovou studií, a to jak v doporučení pro vzdělávání pedagogů, v doporučení pro speciálně pedagogickou a etopedickou praxi i v doporučení systémových a legislativních změn. I když je mezi našimi výzkumy 8 let rozdíl, jeví se nám zlepšení této problematiky velice nepatrný.

Záměrem naší bakalářské práce bylo rozvinout diskuzi na toto téma a zjistit názory na přípravu na samostatný život od mentorů i od samotných bývalých klientů dětských domovů.

Teoretická část je složena ze tří ústředních kapitol. V první části jsme se věnovali vymezení pojmů souvisejících s mentoringem, objasnili jsme vznik slova mentor a mentoring, které vznikly již v dávných antických dobách.

Ve druhé kapitole jsme se zabývali náhradní rodinou péčí, kdy jsme si jako první nedílnou součástí každého dítěte, vymezili rodinu a definovali ji dle Matouška, Krause a Poláčkové. Zaměřili jsme se na nejčastější formy pěstounské péče, tj. pěstounství, pěstounství na přechodnou dobu a rodinné pěstounství, protože ke spolupráci s mentory se mohou dostat i děti, které opouští tyto formy péče. Dále jsme se zabývali některými druhy zařízení ústavní výchovy a především dětským domovem, jelikož mentoři nejčastěji spolupracují s mladými dospělými, kteří odešli do samostatného života z dětského domova. Zabývali jsme se také standardy v péči o děti v ústavních zařízeních a přípravou na samostatný život.

Třetí kapitola byla především věnována obecně prospěšné organizaci YOURCHANCE a jejímu vzniku, a také samotnému projektu *Začni správně*, zaměřeného na děti opouštějící dětské domovy a jejich mentoringovému programu.

Čtvrtá kapitola bakalářské práce je věnována samotnému výzkumu a hledání odpovědi na hlavní výzkumný cíl za pomoci dílčích výzkumných otázek, a to je zjistit přínosy spolupráce mentorů z projektu *Začni správně*, s mladými dospělými z dětského domova

při přechodu do samostatného života. Výzkumné šetření jsme provedli pomocí polostrukturovaných rozhovorů, které byly prováděny jak s mentory, tak s menteei, tedy bývalými klienty dětských domovů. Obě cílové skupiny představují náš výzkumný soubor.

Kapitola pátá se věnuje interpretaci dat a vzorkování výsledků šetření. U veškerých získaných rozhovorů jsme provedli transkripci, kterou jsme následně okódovali a seřadili do subkategorií a dále jsme vytvořili kategorie. Často jsem se zúčastňovala i soukromých akcí, na kterých jsem pořizovala záznamy různých rozhovorů a měla jsem tak jedinečnou možnost pozorovat a poslouchat neformální rozhovory mezi mentory a menteei, které mi byly nápomocny při celkovém výzkumném šetření.

V poslední kapitole jsme se věnovali odpovědím na dílčí výzkumné otázky, které nám daly odpověď na hlavní výzkumný cíl. Zjistili jsme, že spolupráce mentora s menteeem má pro menteeho velký význam. Mentee vnímá mentora jako svého učitele, rádce a oporu v životě. Mladí dospělí se při odchodu z dětského domova cítili být na samostatný život dobře připraveni, s odstupem času si ale uvědomili, že příprava nebyla dostatečná a mentoři pro ně byli velkou nápomocí.

Náš výzkum byl realizován kvalitativní metodou, při níž jsme získali data od deseti respondentů a díky kvalitativní metodě jsme získali osobnější data a pronikli jsme do hloubky problému. Uvědomujeme si, že náš výzkum mohl být ovlivněn skladbou respondentů a jejich povahovými rysy. Na základě naší bakalářské práce se otevírají možnosti pro další výzkumná šetření, a to v oblastech přípravy na samostatný život, mentoring při osamostatňování, praktické zkušenosti dospívajících v dětských domovech, legislativní úpravy, rozdíly v přípravách na samostatný život v dětských domovech v naší republice jak ze strany vedení dětských domovů, tak ze strany bývalých klientů a další. Pro další výzkumy je vhodné zvolit jak kvalitativní metodu, tak i kvantitativní metodu nebo kombinovanou metodu. Jelikož jsme pro výzkumné šetření použili pouze kvalitativní výzkum, nelze zaručit zevšeobecnění výsledků.

Díky naší bakalářské práci jsem potkala mladé lidi, kteří opustili dětské domovy a někteří se do teď potýkají se s nástrahami života. Měli štěstí, protože při jejich cestě na samostatný život, jim pomáhají pozitivně ladění mentoři. Osobně vidím velký přínos neziskových organizací, které se této činnosti věnují. Prvotní činnost v přípravě na samostatný život by i nadále měla vycházet především ze zařízení, kde dítě vyrůstá, je mu nejbližší a s kvalitním

týmem vychovatelů je tím nejbližším, co dítě v domově má. Počáteční spolupráce mezi dětskými domovy a organizacemi, které se věnují osamostatňování mladých dospělých, by se měla stát v budoucnu standardem. Úspěch v nalezení správné dvojice mentora a menteeho by byl podpořen spoluprací mentorů a vychovatelů, kteří své svěřence nejlépe znají a dopomohli by tak s překonáním prvotních překážek, jako je ostych, nedůvěra a strach z nových lidí. Také díky včasnému nástupu spolupráce mentorů s menteemi ještě před opuštěním náhradní rodinné péče, vidím výhodu v dostatečném časovém období, kdy by se mentor s menteem lépe poznali a navázali žádoucí partnerský vztah, či naopak by byl dostatek prostoru pro vyhledání jiného mentora.

Nám osobní zkušenost s dětmi, které byly z dětského domova adoptovány do rodiny, ve které následně vyrůstaly, a také děti, které přešly do pěstounské rodiny od pěstounů na přechodnou dobu. Tyto děti budou mít alespoň nějaké zažité praktické zkušenosti, a proto mají velkou výhodu před dětmi, které své mládí musí přežít v ústavní péči. Také proto jsem se o téma mentoringu začala více zabývat, abych získala srovnání mezi ústavní a pěstounskou péčí. Jsem si plně vědoma toho, že všechny děti nemohou být umístěny v pěstounských rodinách z různých důvodů, ale jsme si jista, že s pomocí mentorů a neziskových či obecně prospěšných organizací, budou mít alespoň o něco snazší psychicky náročný krok do samostatného života díky člověku, na které ho budou moci obrátit s prosbou o radu či se mu jen prostě svěřit se svými starostmi či radostmi. Již na to „vše nové“ nebudou sami.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ

- [1] BĚHOUNKOVÁ, Leona. Fenomén odchodu do samostatného života dítěte vyrůstajícího v náhradní výchovné péči. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, 2012. ISBN 978-80-87652-87-9.
- [2] KRAUS, Blahoslav. Základy sociální pedagogiky. Praha: Portál. 2014. ISBN 978-80-262-0643-9
- [3] KRAUS, B., a POLÁČKOVÁ, V. (2001). Člověk - prostředí - výchova: k otázkám sociální pedagogiky. Brno: Paido - edice pedagogické literatury. ISNB 80-7315-004-2.
- [4] LACINA, Lubor, Petr ROZMAHEL a Jitka KOMINÁCKÁ. Příručka mentoringu: posilování mentorských kapacit pedagogů. Brno: Barrister & Principal, 2016. ISBN 978-80-7485-067-7.
- [5] LAZAROVÁ, Bohumíra. Pozdní sběr: o práci zkušených učitelů. Brno: Paido, 2011. ISBN 978-80-7315-206-2.
- [6] MATĚJČEK, Zdeněk. Co, kdy a jak ve výchově dětí. Praha: Portál. 2013. ISBN 978-80-262-0519-7
- [7] MATOUŠEK, Oldřich. Metody a řízení sociální práce. 3., aktualizované a doplněné vydání. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0213-4.
- [8] MATOUŠEK, Oldřich. Ústavní péče. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999. ISBN 80-85850-76-1
- [9] PACNEROVÁ, Helena. Standardy kvality péče o děti ve školských zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy a preventivně výchovné péče. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, 2015. ISBN 9788074811388.
- [10] SYCHROVÁ, Adriana. Ústavní péče v resocializačním kontextu. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2014. ISBN 978-80-7395-757-8.
- [11] ŠVARŤÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0644-6.

Internetové zdroje

- [1] LOŠŤÁKOVÁ, Olga. Co je mentoring? Jsem koučem nebo mentorem?
In: *Http://www.andromedia.cz/* [online]. 11.9.2014 [cit. 2020-03-19]. Dostupné z:
<http://www.andromedia.cz/co-je-mentoring-jsem-koucem-nebo-mentorem>
- [2] Kurzy.cz[online]. In: . [cit. 2020-02-20]. Dostupné z: <https://www.kurzy.cz/zakony/89-2012-obcansky-zakonik/paragraf-958/>
- [3] ZAČNI SPRÁVNĚ [online]. [cit. 2020-02-18]. Dostupné z: <http://www.zacnispravne.cz/>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
o.p.s.	Obecně prospěšná společnost
DD	Dětský domov
Sb.	Sbírky
např.	Například
apod.	a podobně
tzv.	takzvaně
tj.	tj.
ZŠ	Základní škola
SŠ	Střední škola
s.	strana

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek č. 1 Schéma náhradní rodinné výchovy.....	20
Obrázek č. 2 Logo společnosti.....	38
Obrázek č. 3 Schéma tvorby kategorií.....	40

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1	Mentori projektu <i>Začni správně</i>	36
Tabulak 2	Mladí dospělí začlenění do společnosti.....	36

SEZNAM PŘÍLOH

P I Otázky pro mentory

P II Otázky pro mentee

P III Přepis rozhovoru mentora a ukázka kódování

P IV Přepis rozhovoru mentee a ukázka kódování

PŘÍLOHA P I: OTÁZKY PRO MENTORA

- 1) Kolik je Vám let?
- 2) Můžete nám sdělit Váš rodinný stav?
- 3) Jakou vykonáváte v běžném životě profesi, ukončené vzdělání?
- 4) Jak dlouho jste mentorem v projektu „Začni správně“?
- 5) Měl jste s mentorováním dřívější zkušenosti? Pokud ano, jaké?
- 6) Jak jste se o projektu „Začni správně“ dozvěděl?
- 7) Proč jste se stal mentorem právě v projektu „Začni správně“?
- 8) Na co všechno se projekt „Začni správně“ zaměřuje?
- 9) Máte momentálně menteeho? - jak dlouho, kdy skončil,...
- 10) Jaké problémy jste jako mentor, musel řešit při navazování komunikace s vaším menteeem?
- 11) Čím si myslíte, že je ovlivněna začínající spolupráce mezi mentorem a menteeem?
- 12) S jakými problémy se mladí lidé opouštějící náhradní rodinnou či ústavní péči při začleňování do společnosti potýkají?
- 13) S jakými otázkami konkrétněji se na Vás váš mentee obracel?
- 14) Pokud se podíváte na celkovou problematiku mladých dospělých opouštějících náhradní rodinu / ústavní péči, kde jsou podle Vás nedostatky?
- 15) Jak je podle Vás mentor pro mladého člověka, který se začleňuje do společnosti, přínosným?
- 16) Jak moc je náročné skloubit rodinu, práci a mentorování?
- 17) Co je z těchto věcí u Vás na prvním místě?
- 18) Co Vám tedy mentorování přináší?

PŘÍLOHA P II: OTÁZKY PRO MENTEE

- 1) Kolik je Vám let?
- 2) Po jak dlouhou dobu jste byl umístěn v náhradní rodinné péči?
- 3) Spolupracoval projekt „Začni správně“ s domovem, kde kterém jste vyrůstal? Jakým způsobem probíhala spolupráce?
- 4) Kolik Vám bylo let, když jste se o tomto projektu dozvěděl?
- 5) Přemýšlel jste již tenkrát nad možností po odchodu z DD spolupracovat s mentorem?
- 6) Jaké to pro Vás bylo, jako mladého dospělého, který opustil dané zařízení, navázat kontakt se svým přiděleným mentorem?
- 7) Jaké bylo vaše očekávání od spolupráce s mentorem?
- 8) Máte momentálně svého mentora? Jak dlouho?
- 9) Pokud již ne, jak dlouho jste s mentorem spolupracoval.
- 10) Jaké jste měl jako dospívající o svém budoucím životě představy?
- 11) Myslíte si, že jste ze strany DD byli dostatečně připraveni na vstup do samostatného život?
- 12) S jakými problémy jste se při osamostatňování setkal?
- 13) S jakými otázkami jste se nejčastěji obracel na svého mentora?
- 14) Jaký způsob komunikace jste s mentorem upřednostňovali? (maily, tel., sms, osobní setkání,..)
- 15) Měl váš mentor již dřívější zkušenosti s mentorováním?
- 16) Podíváte-li se zpětně, jaký měl pro Vás mentor přínos?
- 17) Pokud se podíváte na celkovou problematiku mladých dospělých opouštějících náhradní rodinou / ústavní péči, kde jsou podle Vás nedostatky?
- 18) Proč byste doporučil / nedoporučil dalším mladým lidem spolupráci s mentory z projektu „Začni správně“?

PŘÍLOHA P III: PŘEPIS ROZHOVORU MENTORA A UKÁZKA KÓDOVÁNÍ

Otázky pro mentora: muž Alois

- 1) Kolik je Vám let? 42
- 2) Můžete nám sdělit Váš rodinný stav?
Rozvedený ve vztahu
- 3) Jakou vykonáváte v běžném životě profesi, ukončené vzdělání?
Mám ukončené středoškolské vzdělání zakončené maturitní zkouškou. Momentálně pracuji jako vedoucí kanceláře ve finanční společnosti.
- 4) Jak dlouho jste mentorem v projektu „Začni správně“?
Mentora dělám rok
- 5) Měl jste s mentorováním dřívější zkušenosti? Pokud ano, jaké?
Pouze jako vedoucí pracovník ve firmě a jako vedoucí letních táborů
- 6) Jak jste se o projektu „Začni správně“ dozvěděl?
Na internetu, přišla mi nabídka z pracovního portálu
- 7) Proč jste se stal mentorem právě v projektu „Začni správně“?
Líbila se mi jejich koncepce
- 8) Na co všechno se projekt „Začni správně“ zaměřuje?
Na děti opouštějící dětské domovy
- 9) Máte momentálně menteeho? - jak dlouho, kdy skončil, ...
Ano, menteeho mám hned od začátku, teď slavíme první výročí
- 10) Jaké problémy jste jako mentor, musel řešit při navazování komunikace s vaším menteeem?
Důvěru z jeho strany. Tím že začínal projektu, nedokázal si představit naši spolupráci
- 11) Čím si myslíte, že je ovlivněna začínající spolupráce mezi mentorem a menteeem?
Vzájemně nastavenými pravidly a jejich dodržováním.
- 12) S jakými problémy se mladí lidé opouštějící náhradní rodinnou či ústavní péči při začleňování do společnosti potýkají?
Bydlení, práce, soukromé vztahy, nedůvěra v sama sebe, pocit bezmoci
- 13) S jakými otázkami konkrétněji se na Vás váš mentee obracel?

Byl jsem okraden, co mám dělat? Kde a jak vyřídím novou občanku? Kdo za mě bude platit poplatek za popelnice?

14) Pokud se podíváte na celkovou problematiku mladých dospělých opouštějících náhradní rodinou / ústavní péči, kde jsou podle Vás nedostatky?

Mladí dospělci neznají obsah odchodového balíčku, který dostávají od dětského domova, protože je to v každém domově jinak.

15) Je podle Vás mentor pro mladého člověka, který se začleňuje do společnosti, přínosem? Proč?

Pokud má mentee o mentora zájem, je to pro něho blízký člověk, který mu pomáhá řešit nelehké situace v běžném životě.

16) Jak moc je náročné skloubit rodinu, práci a mentorování?

Pro mě ne.

17) Co je z těchto věcí u Vás na prvním místě?

Rodina.

18) Co Vám tedy mentorování přináší?

Pocit, že mohu někomu pomoci.

Respondent č.1

Otázky pro mentora: muž

ALOIS

- 1) Kolik je Vám let? 42
- 2) Můžete nám sdělit Váš rodinný stav?
Rozvedený ve vztahu
- 3) Jakou vykonáváte v běžném životě profesi, ukončené vzdělání?
Mám ukončené středoškolské vzdělání zakončené maturitní zkouškou. Momentálně pracuji jako vedoucí kanceláře ve finanční společnosti.
- 4) Jak dlouho jste mentorem v projektu „Začni správně“?
Mentora dělám rok
- 5) Měl jste s mentorováním dřívější zkušenosti? Pokud ano, jaké?
Pouze jako vedoucí pracovník ve firmě a jako vedoucí letních táborů
- 6) Jak jste se o projektu „Začni správně“ dozvěděl?
Na internetu, přišla mi nabídka z pracovního portálu
- 7) Proč jste se stal mentorem právě v projektu „Začni správně“?
Líbila se mi jejich koncepce
- 8) Na co všechno se projekt „Začni správně“ zaměřuje?
Na děti opouštějící dětské domovy
- 9) Máte momentálně menteeho? - jak dlouho, kdy skončil, ...
Ano, menteeho mám hned od začátku, teď slavíme první výročí
- 10) Jaké problémy jste jako mentor, musel řešit při navazování komunikace s vaším menteeem?
Důvěru z jeho strany. Tím že začínal projektu, nedokázal si představit naši spolupráci
- 11) Čím si myslíte, že je ovlivněna začínající spolupráce mezi mentorem a menteeem?
Vzájemně nastavenými pravidly a jejich dodržováním.
- 12) S jakými problémy se mladí lidé opouštějící náhradní rodinnou či ústavní péči při začleňování do společnosti potýkají?
Bydlení, práce, soukromé vztahy, nedůvěra v sama sebe, pocit bezmoci
- 13) S jakými otázkami konkrétněji se na Vás váš mentee obracel?
Byl jsem okraden, co mám dělat? Kde a jak vyřídím novou občanku? Kdo za mě bude platit poplatek za popelnice?
- 14) Pokud se podíváte na celkovou problematiku mladistvých opouštějících náhradní rodinnou / ústavní péči, kde jsou podle Vás nedostatky?
Mladí dospělci neznají obsah odchodového balíčku, který dostávají od dětského domova, protože je to v každém domově jinak.
- 15) Je podle Vás mentor pro mladého člověka, který se začleňuje do společnosti, přínosem? Proč?
Pokud má mentee o mentora zájem, je to pro něho blízký člověk, který mu pomáhá řešit nelehké situace v běžném životě.
- 16) Jak moc je náročné skloubit rodinu, práci a mentorování?
Pro mě ne.
- 17) Co je z těchto věcí u Vás na prvním místě?
rodina
- 18) Co Vám tedy mentorování přináší?
Pocit, že mohu někomu pomoci

PŘÍLOHA P IV: PŘEPIS ROZHOVORU MENTEE A UKÁZKA KÓDOVÁNÍ

RESPONDENT č.1 muž FILIP

- 1) Kolik je Vám let? 24
- 2) Po jak dlouhou dobu jste byl umístěn v náhradní/ústavní rodinném péči?
Od 10-20
- 3) Spolupracoval projekt „Začni správně“ s domovem, kde kterém jste vyrůstal? Jakým způsobem probíhala spolupráce?
Spolupracoval formou pravidelných návštěv oblastní manažerky projektu
- 4) Kolik Vám bylo let, když jste se o tomto projektu dozvěděl?
21
- 5) Přemýšlel jste již tenkrát nad možností po odchodu z DD spolupracovat s mentorem?
Z počátku jsem si nebyl jistý
- 6) Jaké to pro Vás bylo, jako mladého dospělého, který opustil dané zařízení, navázat kontakt se svým přiděleným mentorem?
Z počátku jsem měl nedůvěru, byl to pro mě cizí člověk, kterého mi doporučila oblastní manažerka z projektu
- 7) Jaké bylo vaše očekávání od spolupráce s mentorem?
Mít se na koho obrátit, když nebudu něco vědět
- 8) Máte momentálně svého mentora? Jak dlouho?
Ano, druhým rokem
- 9) Pokud již ne, jak dlouho jste s mentorem spolupracoval.
- 10) Jaké jste měl jako dospívající o svém budoucím životě představy?
Že budu hodně cestovat a vydělávat hodně peněz
- 11) Myslíte si, že jste ze strany DD byli dostatečně připraveni na vstup do samostatného život?
Po materiální stránce ano, až nyní vidím, že pouze hmotné věci jsou málo
- 12) S jakými problémy jste se při osamostatňování setkal?
Krádež dokladů, nějaký čas jsem musel bydlet v pokoji od charity, což nebylo ideální.
- 13) S jakými otázkami jste se nejčastěji obracel na svého mentora?

Kde si a jak založím bankovní účet, živnostenský list a tarif na mobil.

14) Jaký způsob komunikace jste s mentorem upřednostňovali? (maily, telefonování, mobilní zpráva, osobní setkání,..)

2x do měsíce osobní schůzka, nebo jsme si napsali

15) Měl váš mentor již dřívější zkušenosti s mentorováním?

neměl

16) Podíváte-li se zpětně, jaký měl pro Vás mentor přínos?

Pomohl mi, dozvěděl jsem se mnoho potřebných informací

17) Pokud se podíváte na celkovou problematiku mladých dospělých opouštějících náhradní rodinou / ústavní péči, kde jsou podle Vás nedostatky?

Příprava na život venku, ve skutečnosti bylo všechno jiný a spoustu věcí jsem neznal. Ono něco jinýho je se učit a něco jinýho si to zažít

18) Proč byste doporučil / nedoporučil dalším mladým lidem spolupráci s mentory z projektu „Začni správně“?

Doporučil, teoreticky se na všechno, co mě venku čeká, nedá připravit a je dobré mít venku někoho, na koho se můžu obrátit

Otázky pro bývalé klienty DD:

FILIP

RESPONDENT č.1 muž

- 1) Kolik je Vám let? 24
- 2) Po jak dlouhou dobu jste byl umístěn v náhradní/ústavní rodinné péči?
Od 10-20
- 3) Spolupracoval projekt „Začni správně“ s domovem, kde kterém jste vyrůstal? Jakým způsobem probíhala spolupráce?
Spolupracoval formou pravidelných návštěv oblastní manažerky projektu
- 4) Kolik Vám bylo let, když jste se o tomto projektu dozvěděl?
21
- 5) Přemýšlel jste již tenkrát nad možností po odchodu z DD spolupracovat s mentorem?
Z počátku jsem si nebyl jistý
- 6) Jaké to pro Vás bylo, jako mladistvého, který opustil dané zařízení, navázat kontakt se svým přiděleným mentorem?
Z počátku jsem měl nedůvěru. byl to pro mě cizí člověk, kterého mi doporučila oblastní manažerka z projektu
- 7) Jaké bylo vaše očekávání od spolupráce s mentorem?
Mít se na koho obrátit, když nebudu něco vědět
- 8) Máte momentálně svého mentora? Jak dlouho?
Ano, druhým rokem
- 9) Pokud již ne, jak dlouho jste s mentorem spolupracoval.
- 10) Jaké jste měl jako mladiství o svém budoucím životě představy?
Ze budu hodně cestovat a vydělávat hodně peněz
- 11) Myslíte si, že jste ze strany DD byli dostatečně připraveni na vstup do samostatného života?
Po materiální stránce ano, až nyní vidím, že pouze hmotné věci jsou málo
- 12) S jakými problémy jste se při osamostatňování setkal?
Krádež dokladu, nějaký čas jsem musel bydlet v pokoji od charity, což nebylo ideální.
- 13) S jakými otázkami jste se nejčastěji obracel na svého mentora?
Kde si a jak založím bankovní účet, živnostenský list a tarif na mobil.
- 14) Jaký způsob komunikace jste s mentorem upřednostňovali? (maily, tel.sms, osobní setkání,...)
Za do měsíce osobní schůzka, nebo jsem si napsal
- 15) Měl váš mentor již dřívější zkušenosti s mentorováním?
neměl
- 16) Podíváte-li se zpětně, jaký měl pro Vás mentor přínos?
Pomohl mi, dozvěděl jsem se mnoho potřebných informací
- 17) Pokud se podíváte na celkovou problematiku mladistvých opouštějících náhradní rodinou / ústavní péči, kde jsou podle Vás nedostatky?
Příprava na život venku, ve skutečnosti bylo všechno jiné a spoustu věcí jsem neznal.
Ono něco jiného je se učit a něco jiného si to zažít
- 18) Proč byste doporučil / nedoporučil dalším mladým lidem spolupráci s mentory z projektu „Začni správně“?
Doporučil, teoreticky se na všechno, co mě venku čeká, nedá připravit a je dobré mít venku někoho, na koho se můžu obrátit